

Doma in po svetu

— PREGLED NAJVAŽNEJŠIH DOGODKOV —

Kitajski režim sistematično terorizira vse disidente — ZDA pod močno kritiko — State Department končno reagira!

BEIJING, Ki. — Kitajski režim nadaljuje s teroriziranjem vseh, ki so bili aktivni v gibanju za demokratizacijo političnega sistema. Kitajska sredstva obveščanja skušajo prepričati javnost, da na trg Tienanmen vo-jaki niso streljali na neoborožene demonstrante, pač pa da so bili vojaki napadeni od protirevolucionarnih elementov in huliganov. Televizija predvaja močno cenzurirane videotrake, ki so jih objavila ameriške in druge televizijske družbe, v katerih govorijo kritično razni Kitajci. Nato so občani pozvani, naj identificirajo omenjene kritične sodržavljanke in jih ovadijo policiji. Zaradi tega, televizijski posnetki zahodnih poročevalcev ne kažejo več obrazov kritičnih Kitajcev in jih tudi ne identificirajo po imenu.

Kitajska televizija je tudi kazala vojake in policiste, ki imajo v svojih rokah tkim. »huligane«. Jasno je, da so bili nekateri pretepeni. Število aretiranih baje presega tisoč ljudi, aretacije pa se še nadaljujejo. Oblasti so dale policistom dovoljenje, da streljajo na osebe, ki povzročajo izgrede ali jim ovirajo pri izvrševanju dolžnosti.

Kitajski režim je ogorčen nad ZDA, ker je dobil politično zatočišče v prostorih ameriškega veleposlaništva v Bejingju najbolj znani oporečnik Fang Lizhi. Kitajski režim trdi, da je ameriški azil za Fanga in njegovo ženo grobo vmešavanje v kitajske notranje zadeve. V State Departmentu in Beli hiši nočejo o Fangu komentirati, znano pa je, da potekajo pogovori na visoki ravni med ZDA in Kitajsko glede Fangove usode. ZDA želi, da bi Kitajska omogočila Fangu in ženi odhod iz države, kar pa Kitajska odklanja. Kitajski varnostni organi imajo ameriško veleposlaništvo močno zastraženo. Pri veleposlaništvu se pojavljajo dnevno množice Kitajcev, ki želijo dobiti izstopne vizume.

V zveznem kongresu in zunaj njega dežeje veliko kritike na račun dokaj zmerne reakcije Bushove administracije na dogodke na Kitajskem. Nekateri kongresniki želijo močnejše gospodarske in politične ukrepe zoper Kitajsko zaradi krutega nastopanja zoper ljudi, ki so bili na miren način zahtevali samo več svobode za Kitajsko. Bushovo gledanje pa se sklada z gledanjem modreca Henryja Kissingerja, ki ima na ključnih mestih v Bushovi vladi več svojih somišljenikov in celo poslovnih sodelavcev, češ da je treba imeti dolgoročno stališče. Po trenutnih sicer obžalovanjih in tudi obsodbe vrednih ekscesih, bo kitajsko vodstvo prej ko slej prisiljeno slediti reformistični politiki. Včeraj pa je predstavnik za tisk v State Departmentu Margaret Tutweiler posredno kritizirala celo najvišjega kitajskega voditelja Denga Xiaopinga, ki ga Bush smatra za osebnega prijatelja.

Bush predložil obsežen načrt za zmanjšanje količine žveplovega dioksida v okolju — Države srednjega zahoda posebej prizadete

WASHINGTON, D.C. — Včeraj je predsednik George Bush objavil obsežen načrt, po katerem naj bi ZDA do leta 2000 zmanjšale za polovico količino žveplovega dioksida, ki povzroča tkim. kisli dež, in drugih za okolje in ljudi škodljivih snovi. Največ žveplovega dioksida pošljejo v atmosfero elektrarne na premog, največ teh je pa v državah srednjega zahoda. Zaradi tega bodo stroške za uresničevanje Bushovega načrta,

ki ga mora odobriti zvezni kongres, krili prebivalci omenjenih držav. Bush je tudi podpiral ukrepe, po katerih bodo proizvajalci avtomobilov prisiljeni sestavljati in pošiljati na trg vozila, katerih pogon bo naravni plin, metanol, ali druga goriva, ki niso tako škodljiva za naravo kot je bencin oziroma kot so kemikalije, ki nastajajo in pridejo v naravo zaradi uporabe bencina v motorjih.

Reakcija na Bushovo pobudo je bila dokaj pozitivna. Pričakovati pa je, da bo zvezni kongres obravnaval Bushov načrt več kot leto dni, da pa bo izglasoval zakon pred volitvami prihodnje leto. Predvsem kritični so senatorji in kongresniki, ki zastopajo države, v katerih so premogovniki, katerih premog je bogat z žveplom, npr. West Virginia. Kot pa kaže, njih nasprotovanje ne bo dovolj močno, da bi končno sprejetje zakona onemogočilo. Pohvalni do Busha so celo vneti zagovorniki varstva okolja, ki pravijo, da je Bush vsaj v tem oziru veliko boljši kot je bil njegov prednik Ronald Reagan, ki v osmih letih ni predložil nobenega resnega načrta za izboljšanje naravnega okolja.

Z zadovoljstvom je bil Bushov predlog sprejet tudi v Kanadi. Kanadčani trdijo namreč, da so njih jezera, gozdovi in reke najbolj prizadeti zaradi kislega dežja, ki da prihaja iz ZDA. Kanadčani, kot mnogi somišljeniki v gibanjih za varstvo okolja v ZDA, bi bili želeli še obsežnejše in hitrejše ukrepe, kot jih je bil predlagal Bush.

— **Kratke vesti** —

Bonn, ZRN — Sovjetski voditelj Mihail S. Gorbačov je prispel na svoj prvi obisk Zahodne Nemčije, odkar je postal predsednik ZSSR. Doživel je navdušen sprejem, kajti je njegova osebna popularnost v deželi večja kakor popularnost kanclerja Helmuta Kohla in predsednika Busha. Gorbačov se je izrazil pozitivno do predlogov, ki jih je predložil pred tedni Bush za omejevanje oborožitve, da pa bo uraden sovjetski odgovor objavljen na julijskem zasedanju Varšavskega pakta.

Buenos Aires, Arg. — Sinoči je dejal predsednik Raul Alfonsin, da bo podal ostavko 30. junija. Alfonsin, ki mu bo potekal mandat sicer konec leta, je govoril po televiziji in povedal Argentincem, da odstopa zaradi katastrofalnega gospodarskega stanja v deželi. Nima dovolj časa za uvedbo reform, njegov naslednik, 58-letni peronist Carlos Menem je že izvoljen in Menem naj bi postal predsednik 30. junija. Takoj po Alfonsinovi izjavi pa je Menem dejal, da ni pripravljen prevzeti predsedniških dolžnosti že 30. junija. Tako bo moral postati začasni predsednik Argentine predsednik senata, to je pa Eduardo Menem, brat Carlosa Menema. V zadnjih tednih je prišlo do izgrediv v Argentini, v katerih so plenili trgovine celo mnogi iz srednjih slojev prebivalstva. Argentinska valuta dejansko nima nobene vrednosti več.

Moskva, ZSSR — Nacionalistični izgre-di v republiki Uzbekistanu se nadaljujejo. Večinski Uzbeki napadajo manjšinske Meškije, ki so bili leta 1944 na ukazu Stalina prisiljeni naseljeni v Uzbekistanu. Meški sicer že dalj časa zahtevajo vrnitev v originalno domovino, Uzbeki pa jih iz še nepojasnjenih vzrokov sovražijo do smrti. Gre za 300.000 Meškijev, od teh je bilo iz krajev, ki so jih napadli Uzbeki, evakuiranih 17.000. Stanje je dovolj resno, da je v Uzbekistan prišel predsednik vlade Nikolaj Rižkov. Po sovjetskih virih je bilo ubitih okrog 100 ljudi.

Iz Clevelanda in okolice

St. Clairski upokojeenci —

Redna seja Kluba upokojencev bo ta četrtek (15. jun.) ob 1.30 pop., v navadnih prostorih v Slov. nar. domu. Članstvo vabljen, kakor tudi novi člani in članice. Pridite!

Spominska proslava —

To soboto in nedeljo priredi Tabor DSPB Cleveland spominsko proslavo na Orlovem vrhu Slovenske pristave. Več na str. 2 in 3. Javnost vabljen.

Obiški KSKJ piknik —

38. letni Ohio KSKJ dan bo v nedeljo, 25. junija, na farmi sv. Jožefa na White Rd. Za zabavo bodo igrali od 3. do 7. zv. člani Euclid Button Box kluba. Vstop je prost.

Lepo praznovanje —

Pretekli petek, soboto in nedeljo je praznoval svojo 10-letnico ansambel Toneta Klepca. Osrednje praznovanje je bilo v soboto v veliki dvorani Slov. nar. doma, ki je bilo polno zasedeno, saj je bilo navzočih več kot 500 gostov. V nedeljo pa je veliko ljudi prišlo na letovišče ADZ v Leroyju. Veliko je bilo gostov iz Kanade in Pennsilvanije.

Novi grobovi

Marie Gornik

Umrla je Marie Gornik, sestra Paule Zenzel ter že pok. Mimi, Frances Vidmar, Johna, Andrewa, Josepha, Anthonyja, Edwarda, Franka in Williama. Pogreb bo iz Grdina-Cosic zavoda na Lake Shore Blvd. jutri, v sredo, v cerkev sv. Vida dop. ob 9.30 in od tam na Kalvarijo. Na mrtvaškem odru bo danes pop. od 2. do 4. in zv. od 7. do 9.

William F. Korosec

Umrli je 77 let stari William F. Korosec, mož Justine, roj. Koscak, oče Williama in Denisa, 4-krat stari oče, 1-krat prastari oče, brat Olge Slabe, Edwarda, Justine Carlozzi ter že pok. Anthonyja, Frances Habian, Mary Zaletel in Josephine Reichwein. Pogreb bo iz Grdina-Cosic zavoda na 28890 Chardon Rd. jutri, v sredo, v cerkev sv. Paskala Bajlonskega dop. ob 10. in od tam na pokopališče Vernih duš. Na mrtvaškem odru bo danes pop. od 2. do 4. in zv. od 7. do 9.

Frank Kuhel

Umrli je Frank Kuhel, mož Mary, roj. Perish, oče Richarda, Barbare DeAngelo in Roberta, 2-krat stari oče, brat Johna, Molly ter že pok. Tonyja, Edwarda in Mary Sodja. Pogreb je bil včeraj, 12. junija, iz Želetovega zavoda na E. 152 St. v cerkev Marije Vnebovzete in od od tam na pokopališče Vernih duš.

Piknik na ADZ letovišču —

To nedeljo priredi Vzhodno okrožje ADZ piknik na letovišču v Leroyju. Ta dan je tudi »Očetovski dan«, zato bo to lepa prilika za celo družino. Od 2. do 4. pop. igra Mahoning Valley Button Box skupina, od 4. do 8. pa Joe Fedorchak orkester. Vstopnina je \$2.50 na osebo. Seveda bosta odprti kuhinja in bara.

Dobroslov Paraga —

Pretekli petek se je v uredništvu A.D. oglasil znani hrvatski oporečnik Dobroslov Paraga, ki je preživel dve leti na Golem otoku, sedaj pa živi v Ljubljani (zaradi osebne in družinske varnosti, kot je rekel) in še vedno vneta deluje za demokracijo in svobodo. Zadržal se je v razgovoru z urednikom in g. Jožetom Melaherjem dobri dve uri. Povedal je o svojem potovanju po Kanadi in ZDA in o njegovih stikih s predstavniki tako kanadske vlade in parlamenta kot ameriškega State Departmenta in zveznega kongresa. V State Departmentu so ga sprejeli štirje diplomati, ki so z njim govorili in ga spraševali več kot dve uri. Mnogi bralci ste gotovo opazili poročilo v Plain Dealerju preteklo nedeljo izpod peresa Williama Millerja in tudi sliko. Paraga je napravil zelo dober vtis, kajti je miren po značaju, vendar brez-kompromisen in ves predan svojemu prepričanju, da deluje za demokratizacijo družbenopolitičnega sistema v njegovi domovini. Daljše poročilo bo ali v petkovi številki ali prihodnji teden.

Naše počitnice —

Redne dvotedenske skupne počitnice osebja naše tiskarne bodo letos od 21. junija do 3. julija. Zadnja številka A.D. bo izšla 20. junija, po počitnicah pa 7. julija (vendar bo tiskana že 6. julija).

Romanje v Lemont —

Vsi, ki bi želeli romati s Slomškovim krožkom 1. julija v Lemont, so naprošeni, da se čimprej prijavijo eni spodaj imenovanih oseb. Če se ne bo prijavilo zadostno število romarjev, bo moral krožek avtobus odpovedati, kar bi res bilo žalostno!

V. Rožman 881-2015
J. Petrič 481-3762
F. Urankar 531-8982
J. Smole 391-6547

VREME

Spremenljivo oblačno danes z možnostjo dežja. Najvišja temperatura bo okoli 70° F. Oblačno jutri zopet z verjetnostjo dežja in najvišjo temperaturo okoli 68° F. V četrtek pretežno oblačno z najvišjo temperaturo okoli 73° F.

AMERIŠKA DOMOVINA

6117 St. Clair Ave. - 431-0628 - Cleveland, OH 44103

AMERIŠKA DOMOVINA (USPS 012400)

James V. Debevec - Publisher, English editor
Dr. Rudolph M. Susel - Slovenian Editor

Ameriška Domovina Permanent Scroll of Distinguished Persons:
Rt. Rev. Msgr. Louis B. Baznik, Mike and Irma Telich, Frank J. Lausche
American Home Slovenian of the Year 1987: Paul Košir

NAROČNINA:

Združene države:

\$36 na leto; \$21 za 6 mesecev; \$18 za 3 mesece
Kanada:

\$45 na leto; \$30 za 6 mesecev; \$20 za 3 mesece
Dežele izven ZDA in Kanade:

\$48 na leto; za petkovo izdajo \$28
Petkova AD (letna): ZDA: \$21; Kanada: \$25;
Dežele izven ZDA in Kanade: \$28

SUBSCRIPTION RATES

United States:

\$36.00 - year; \$21.00 - 6 mos.; \$18.00 - 3 mos.
Canada:

\$45.00 - year; \$30.00 - 6 mos.; \$20.00 - 3 mos.
Foreign:

\$48.00 per year; \$28 per year Fridays only
Fridays: U.S.: - \$21.00 - year; Kanada: \$25.00 - year

Second Class Postage Paid at Cleveland, Ohio
POSTMASTER: Send address change to American Home
6117 St. Clair Ave., Cleveland, OH 44103
Published Tuesday & Friday except 1st 2 weeks in July & the week after Christmas

No. 45 Tuesday, June 13, 1989

Domovina in eksil

Slovenski odsek mednarodnega PEN-kluba je po svojem predsedniku Dragu Jančarju (ki smo ga nekateri srečali tudi med njegovim kratkim obiskom v Clevelandu lani) povabil predsednika Slovenske kulturne akcije lic. Andreja Rota, da se je udeležil letošnjega mednarodnega srečanja PEN-kluba na Bledu, posvečenega problemom med Vzhodom in Zahodom. Prvi del njegovega referata objavljamo v celoti. Ko dobimo drugi del, ga bomo seveda tudi objavili. Naj omenim, da med srečanjem s hrvatskim oporečnikom Dobroslavom Paragom pretekli petek v našem uredništvu, je Paraga posebej poudaril pomembno vlogo, ki jo v trenutnih prizadevanjih v Sloveniji za demokratizacijo družbe in sistema igra ravno slovenski PEN-klub. r.m. susel

Značilnost našega časa je iskanje novih in polnejših življenjskih možnosti. Hkrati pa se ponavljajo stare oblike bivanja, ki ohranjajo vezi med preteklostjo in sedanostjo. Zanimivo je, da vrednosti, ki so po svojem bistvu negativne, postajajo modne in prestižne. Pomilujemo tistega, ki je izgubil življenje na Golem otoku, a tisti, ki je preživel, je vreden občudovanja. Koliko je takih herojev, ki je prestalo razna nacistična in fašistična taborišča, represijo vojaške »hunte« v Argentini ali kakšni drugi južnoameriški deželi, ali so se vrnil izčrpani in obenem zmagoslavni iz matičnih zaporov v Sibiriji. Podobno je z eksilom, s prisilnim bivanjem zunaj domovine. Tisti, ki je doživel eksil, je danes deležen mnogih pozornosti.

Vse kaže, da eksil povzročajo nestrpni politični sistemi. Zato eksil sam na sebi ni problem pregnanca, temveč tistih v represivnem zoženem političnem sistemu. Eksil je pravica ali nuja, s katero se mora soočiti posameznik in zaradi katere se je izselil iz domovine.

Vendar ni nujno, da se izseljenec odtuji od domovine, saj je lahko žrtev fizične ekspatriacije, ne pa notranje izkoreninjenosti. Z eksodusom, z množično izselitvijo more po ustvariti del domovine na ozemlju druge narodnosti. Diaspora utegne biti njegova domovina, kot je to prav gotovo za njihove sinove, ki ohranjajo narodno zavest in poslanstvo, čeprav je njihova očetnjava (patria), zemlja njihovih prednikov, več ali manj oddaljena.

O eksilu je torej mogoče govoriti na različne načine. Gre namreč za različne oblike zdomstva in tudi različne načine eksila. Resničen problem je zdomstvo osebe in resnični eksil je notranji. Mnogo bolj žalosten in popačen način bivanja je ta notranji eksil kot pa ekspatriacija, ki jo je po političnih in nazorskih osnovah doživela naša domovina po drugi svetovni vojni.

Kulturniki v diaspori, po lastni volji ali po prisiljenem odhodu, kajti mnogim je šlo za vprašanje življenja ali smrti, morejo doživljati bogato in okrepevalno izkustvo. Ta, v zgodovini človeštva, običajen pojav v kulturnem in političnem življenju, je izgnancu in celo narodu v korist, če se zna izogniti in nevtralizirati razkrajevalne cilje zastraševalne in

Slovenske vesti iz San Francisca

SAN FRANCISCO, Kalif. - V naši cerkvi Rojstva Gospodovega smo veselo praznovali materinski dan s počastitvijo božje Matere. Po slovenski sv. maši so bile tudi pete Lavrentanske litanije. To posebnost imamo samo enkrat v letu.

Naslednjo nedeljo (sv. Trojica) je bilo v cerkvi in nato v dvorani spet veselo razpoloženje. Iz lepe Slovenije nam je prinesel pozdrave bivši župnik z Bleda, č.g. dr. Nace Potočnik. (Sedaj je tam č.g. Jožko Martelanc). S prijetnim, jasnim glasom in v lepi slovenščini nam je govoril o skrivnosti sv. Trojice. Z njim je sodeloval naš župnik, č.g. John Mihovilovich, ki sicer ima vsako nedeljo sv. mašo v slovenščini, a pridigo nam vedno čita le v angleščini.

Prejšnja leta smo bili v naši cerkvi srečni in veseli ob obiskih č.g. Avgusta Žavbija ali pa. č.g. Jožeta Simčiča. Oba sta že med rajnimi in med nami zelo pogrešana.

Letos je minilo že 16 let, odkar sta umrla naša slovenska duhovnika č.g. Jurij Trunk (posvečen v mašnika l. 1895, umrl v starosti nad 102 leti) in naš župnik, č.g. Vital Vodušek (posvečen v mašnika l. 1929, umrl v starosti 67 let). Njegova sestra Andreja Vodušek, živeča v Ljubljani, je bila tukaj večkrat na obisku, študirala je tudi na tukajšnji jezuitski univerzi, stregla je ljubemu bratu v boleznih in bila ob njem ob njegovi smrti. V Ljubljani je pred nedavnim izgubila najljubšega brata dr. Valensa. Tukaj je bil znan kot zelo spo-

soben vodja Ljubljanskega okteta, ki je pred mnogimi leti gostoval v San Franciscu z zelo posrečenim koncertom.

Andreja se zdaj posvečuje ostarelim in bolnim; obiskuje jih na domovih ter jim prinaša tolažbo in veselje s sv. obhajilom. Sama — ves utrujena — se rada žrtvuje za druge.

Nedeljsko službo božjo in cerkveno petje imamo še slovensko, vse drugo pa je v jeziku dežele, ki nam daje dom in nam »reže dober kruh«, za kar moramo biti hvaležni.

Prijatelji dobro znane Gregorinove družine izražamo dobrodošlico njihovemu korenjaku, ki je prišel na ta svet dne 19. maja. Iskreno čestitamo vedno prijazni in nam priljubljeni mamici Sonji, por. Stimach, za nad devet funtov težkega prvorojenčka. Seveda veljajo čestitke tudi srečnemu očetu Ediju. Najbolj pa se veselimo tega važnega dogodka ob mislih na skrbnega in uslužnega Lojzeta Gregorina, ki je zdaj postal ponosni »stari oče«, in na njegovo ljubeznivo ženo Tončko, zdaj skrbno »staro mamico«, ter prijaznega Sonjinega brata Franka, zdaj »strica« temu fantičku.

Pred 11 leti sta Lojze in Tončka nenadoma izgubila mnogo obetajočega sina Stevana (umrl je v avtomobilski nesreči). Bog je zdaj blagoslovil Gregorinove z zdravim otročičkom, ki nosi ime Steven Anthony Stimach. Vsi župljani in mnogi drugi prijatelji smo združeni v iskreni želji: »Bog daj srečo in blagoslov!«

Angela Gospodarich

omejevalne oblasti.

Ce ga korozivna kislina domotožja, ena izmed negativnih oblik ideologizacije žalovanja po izgubljeni zemlji, ne premaga in zabubi v objokovanje samega sebe, se njegova žrtev more sprevreči v neizpodbitno pričevanje drugačnosti.

Izgnanec ni mrtev. Ce pa je sposoben z drugimi, v usodi sebi enakimi izoblikovati diasporo, more njegove življenje prevzeti izbrano in izredno vlogo. Pomembno in vredno, v kolikor so njegovi ideali vredni, človeški in trajni.

Emigrant, zdomec, begunec...

Najprej bi rad razčistil izrazje, ki ga bomo uporabljali na tem srečanju. Zdomci, izgnanci, begunci, izseljenci, ubežniki, vse to bi morda preprečevalo razumevanje med nami, zbrali pa smo se, da se razumemo. Ti izrazi ne sovpadajo povsem z našo razloz v eksilu, zato bi jih skušal objasniti.

Naši očetje so bili begunci pred komunizmom, izgnanih je bilo med njimi zelo malo. Tudi ubežniki so bili, ker kakor je pokazal konec vojne, so ubežali pred skoraj gotovo smrtjo, ki jim je pretela s strani komunistov. Dovolj močan dokaz za to je tistih 10 ali 12 tisoč vrnjenih po vojni.

Postali so zdomci, termin, ki so ga baje iznašli za politično emigracijo.

V kategorijo izgnancev bi spadali samo maloštevilni, npr. pisatelj Karel Mauser, ki so ga menda izgnali zaradi »nemškega« priimka. Zedinili bi se lahko z izrazom »izseljenci«, če bi naši starši šli iskat kruh v tujino, ki bi ga nekateri ne našli v domovini.

Pri nas je dolgo časa bil v rabi izraz zdomstvo. Zdomec je državljani, ki na ozemlju druge narodnosti čaka na povrnitev svojih temeljnih pravic. Ne da bi neposredno kaj od koga terjati, čaka na vrnitev svojih pravic do življenja, dela in mišljenja. Ne čaka na pomilostitev ali spremembo kazni, temveč na odločitev družbe, od katere se je ločil, da mu te pravice prizna in vzpostavi, če ne popolnoma, vsaj v toliko, v kolikor je življenje samo dokazalo, da je imel prav.

Poznam slovensko politično emigracijo v Argentini in po analogiji lahko prenesem to poznanje na druge slovenske skupnosti po svetu, s katerimi imam kulturne stike. Zato bom govoril le o slovenski politični emigraciji, tisti, ki

(dalje na str. 3)

NAVODILA

za Spominsko proslavo na Slovenski pristavi

Vsem, ki se boste udeležili avtomobilske povorke ob pri- liki spominske proslave TABOR-a, DSPB, iz Clevelanda na Slovensko pristavo v nedeljo, 18. junija, sporočamo, da bo zbirališče v Gordon Parku na E. 72. cesti. Povorka bo krenila točno ob deveti uri dop. po že ustaljeni poti in se ji bodo nato pridružili oni, ki se bodo zbrali na Lakeland Blvd., med Babbitt Rd. in 260. cesto, ter nato vsi ostali na običajnih mestih, kot vsa dosedanja leta. Ameriške in slovenske zastave boste dobili na zbirališčih.

Maša, ki jo bo daroval v spominski kapelici Orlovega vrha č.g. župnik Franci Kosem, bo ob 11. uri.

Vse, ki imate narodne noše, naprošamo, da jih oblečete in se nam pridružite, da se čim svečaneje oddolžimo spominu onih, ki so darovali svoja življenja za BOGA, NAROD in DOMOVINO.

Gospodinje pa prav lepo naprošamo, da vsaka po svojih močeh prinese s seboj kako pecivo in ga odda v pristavski kuhinji.

TABOR DSPB - Cleveland

Upokojencem Slovenske pristave

RICHMOND HTS., O. - Članom kluba naznanjam, da bo naš mesečni sestanek v sredo 28. junija, ob dveh popoldne na Slovenski pristavi. Za romanje v Lemont 1. in 2. julija in izlet v Milwaukee 3. julija se je do sedaj prijavilo 40 članov. Kateri še niste poravnali cele vsote za ta izlet, boste to lahko storili na sestanku.

Slomškov krožek, ki je vsako leto za 1. in 2. julij organiziral romanje v Lemont, je letos v težavah. Za njihov avtobus se je do danes prijavilo samo 30 ljudi. Žalostno bi bilo, da ne bi iz Clevelanda mogli napolniti dveh avtobusov za romanje v Lemont. Odločite se takoj in pokličite Vinca Rožmana (881-2015), Julko Smole (391-6547), ali Johna Petriča (481-3762). Ne pokličite mene, ker me naslednjih deset dni ne bo doma. Vožnja, prenočišče v romarskem domu v Lemontu za eno noč in hrana stane samo \$76. Marija na ameriških Brezjah nas čaka. Letos pričakujejo zelo veliko rojakov iz cele Amerike. Mogoče se boste srečali s kom, ki ga že 40 let niste videli.

Hvala vsem, ki ste na Spominski dan prišli pomagat pri čiščenju Slovenske pristave. Upokojencev nas je bilo kar veliko. Našim bolnikom, gospej Glavan, gospej Leben in gospej Vrhovnikovi želimo ljubelega zdravja. Pri Mariji Pomagaj bomo molili za vas. Nasvidenje v sredo, 28. junija na Slovenski pristavi.

U.F., tajnik

Ameriška Domovina
druži Slovence
po vsem svetu!

TABOR DSPB V CLEVELANDU

Vas vljudno vabi na Spominsko proslavo — Na Orlovem vrhu Slovenske pristave

Sobota, 17. junija 1989:

1. Popoldne prihajanje gostov
2. Od šeste ure dalje bo na voljo večerja
3. Po večerji bo kratka komemoracija z molitvijo za vse pobite domobrancelje in ostale žrtve komunistične revolucije
4. Kres

Nedelja, 18. junija 1989:

1. Ob deveti uri dopoldne odhod avtomobilske povorke iz Clevelanda na Slovensko pristavo
2. Ob enajsti uri sv. maša
3. Po maši bo na voljo kosilo
4. Po kosilu srečanje in pogovor z borci, prijatelji in znanci

Rudolf Smersu

Buenos Aires, Arg.

Ob spominu na dr. Cirila Žebota

Dr. Cirila Žebota sem spoznal v prostorih tajništva SLS v Ljubljani. Srečala sva se navadno pri Francu Casarju, ki je na prošnjo dr. Franca Kulovca, tedaj glavnega tajnika stranke, prevzel v tajništvu mesto umrlega Mateja Tomazina, izredno delavnega in sposobnega Kulovčevega pomočnika. Dr. Žebot je svojega prijatelja Casarja pogosto obiskoval. Ker sem tudi jaz redno zahajal v tajništvo, sva se z Žebotom tiste čase veliko pogovarjala o vseh slovenskih problemih.

V letih pred drugo svetovno vojno sta bila pereča zlasti dva problema: vedno nasilnejše nastopanje komunistov posebej na ljubljanski univerzi ter rastoče delovanje nemške pete kolone. Nemški agenti so kot potujoči študentje ali turisti potovali po vsej Sloveniji, zbirali za svoje namene potrebne podatke in obiskovali znane in prikrite Hitlerjeve pristaše. Dr. Žebot in Casar sta se takrat posvečala predvsem ko-

munističnemu delovanju na univerzi, vse nas pa je močno skrbela nacistična penetracija v Slovenijo. Zato smo opozarjali nanjo ne le strankine somišljenike, marveč celotno javno mnenje.

Ob izbruhu druge svetovne vojne smo se vsi povezali in postavili v bran zoper oba sovražnika. Dr. Žebot je težak boj v svoji knjigi »Nemiljiva Slovenija« lepo popisal. Kot znano so po kapitulaciji Italije t. i. Ljubljansko pokrajino uspešno branile pred komunisti vaše straže, v katere so se vključili podobno kot velik del Slovenske legije tudi prijatelji in sodelavci Akademskega kluba Straže. Po turjaški tragediji pa so oboroženi boj s komunističnim totalitarizmom nadaljevali domobranci.

Po kapitulaciji Italije je dr. Žebot odpotoval v Rim, kjer se je skrival v Vatikanu do tistega časa, ko so Nemci Rim zapustili. Nato je skupaj z nekaterimi predstavniki SLS, ki so tam pričakali zaveznike,

pomagal pri poskusih reševati slovensko vprašanje v ozkih mejah možnosti, ki so jih tedanje razmere dopuščale.

Naj omenim v tej zvezi majhen oseben spomin. Konec leta 1944 me je Narodni odbor za Slovenijo poslal v Rim, ki je bil tedaj še v nemških rokah, z dvojno nalogo. Najprej, da spremljam Jožeta Godino, ki je peljal iz Ljubljane v Rim radijsko oddajno postajo, da smo tako olajšali stik z zavezniki, in da oddam sv. stolici nekaj važnih dokumentov.

Oglasil sem se pri dr. Žebotu, ki mi je takoj priskočil na pomoč. Peljal me je k mojemu staremu znancu dr. Janku Kralju, voditelju goriških Slovencev, ki je bil tedaj v Rimu, in ta me je takoj napotil na pravo mesto zaradi predaje dokumentov. V hiši blizu Vatikana, kjer je Žebot stanoval, je tudi meni preskrbel sobico, kjer sem ostal nekaj tednov, dokler se nisem vrnil v Ljubljano.

Dr. Žebot je vse svoje življenje posvetil slovenstvu, slovenski kulturi in slovenski politiki. Vse, kar je govoril in napisal, vse je bilo v službi slovenstva. Tudi kot redni profesor na severnoameriških univerzah ni miroval. Njegovi številni članki v svetovnem časopisu so odkrivali svetu majhno pa globoko kulturno deželo Slovenijo, ki jo je s strahotnim nasiljem okupiral totalitarni komunistični režim, ki je že po sklenjenem miru pomoril nad deset tisoč protikomunističnih borcev-domobranceljev. Ta zločin je v svojih člankih pogosto opisoval ter je na ta način seznanjal zlasti ameriško javnost z našo slovensko problematiko.

Zdi se, da se danes že hitreje bližajo časi, ko se bo v Slovenijo vrnila svoboda in se bo Slovenija državnopravno tako uredila, kakor to zahteva večina Slovencev. Žal da avtor »Nemiljive Slovenije« ni dočkal trenutka, ko bodo čiste slovenske zastave zopet zaplapolale po vsej Sloveniji in bo Slovenec na svoji zemlji svoj gospod. A čeprav tega trenutka, ki si ga je iz srca želel, ni dočkal, njegovo delo ni bilo zaman.

Svob. Slov., 25.5.89

Domovina in eksil

(nadaljevanje s str. 2)

jo je Drago Jančar opisal v številu 57 Nove revije in ki jo še nekateri drugi rešujejo iz pozabe.

Slovenska politična emigracija je nastala po ekscesih ob zaključku druge svetovne vojne in po dopolnjenih namernih revolucije na Slovenskem. Ta emigracija, ki se v prvih letih eksila ni znašla, je počasi odkrivala svoje pravice in nadaljevala z izoblikovanjem lastnega modela slovenstva in človeštva. Nekaj je bilo takih, katerih imen ne bom navajal, ki so se vrnil v domovino v prepričanju, da je bolje biti živ zakopan kot da bi mrtvi živeli v tujini. Ti so se postavili pred napačno dilemo ostrakizma.

Poleg izgnanca, ki je v diaspori aktiven, in izgnanca, ki je zamrknil v objokovanje samega sebe, moremo govoriti še o tretjem — notranjem — eksilu. To je o tistem izgnanstvu, ki ga doživljate v domovini sami in ki se izraža v subtilnejših in bolj krutih načinih izvajanja. Zlasti naj navedem dva ekstrema nečloveških pogojev parijev in samouničevanje v avtocenzuri slovenskih kulturnikov v domovini do nedavnega.

Pripadniki brezpravnega narodnega dela so izkusili jugoslovanske zapore, zapostavljanje ipd. Iz mnogih primerov za ilustracijo izberem manj skrajnega. Piše pesnica Dolores Tersegav: »Če jaz Mefista ne bi s Faustom hrepela, svobodo le, le njo bi si želela.«

Nekateri v domovini pa so izbrali molk — oklep, ki si ga je naredil kulturnik in ki je postal del njega. Kot nekakšen človeški hrošč, ki si je ustvaril dovolj trdno zaščito, gibljivo le na sklepih oziroma na manj bistvenih telesnih delih. Oklep mu je sicer omogočal življenje v gotovosti, a iz njegove notranjosti, zavestno ali podzavestno, pa je kipela slabost neizpolnenih dolžnosti.

Na misel mi pride primerjava med molkom prisiljenih h kolaboraciji med drugo svetovno vojno, in tistih, ki so bili primorani sodelovati s stalinističnim in post-stalinističnim sistemom. Okoliščine enih in drugih so tako slične, da je povsem umljivo kritikantstvo na račun nasprotnika. In kljub temu, kako bogata je domovina v teh in onih ljudeh, ki so navidez zanj izgubljeni. Človek onemi pred iskreno izražanim ali tudi pritajenim hrepenenjem po domu, po svobodi. Hrepenenje po ljubezni in svobodi pa ni utešeno z nikakršnim triumfalističnim sistemom, z mogočnim škornjem na glavo ali s kakršnimkoli univerzalizmom.

Obravnavanje eksila kot odtujenosti, ki se javlja na vseh področjih, nas more privedi do omlednega, vseopra-vičujoče ideologije. Ni mogoče namreč zamolčati vrzeli, ki je nastala v znanosti in umetnosti ob usihanju ustvarjalne generacijske dialektike. Zato se v zdomstvu pesnik definira kot most med generacijami, češ, sam ni mogel ustvariti, kar bi želel, njegov življenjski cilj se je tako skrčil v ohranjanje najbolj osnovnih sporočil, da bi bistvo ne zamrlo.

Več desetletij v slovenskem kulturnem življenju je mogoče razpoznati v znamenju nestrpnosti do osebne iniciative in prisilnega tlačenja v zmotne kalupe. Desetletja so zaznamovana z ekskluzivističnim kulturnim in političnim mandarinstvom, v znamenju monopola višjih državnih uradnikov.

Slovenska politična emigracija

Kot otrok sem pogosto slišal besedo »begunci«, a s časom se je nje uporaba izgubila, ker so ljudje najbrž odkrili njen slabšalni prizvok. Mnogo let je bila potem v uporabi beseda »zdomstvo«; skoval naj bi jo France Dolinar v Rimu (Glej anketo petošolcev Slovenska kri iz roda v rod, Buenos Aires, 1976, štr. 23-24). Zdomstvo je del naroda, ki se je odcepil in izgubil neposredno organsko vez z matično domovino, a se hkrati razlikuje od izseljenstva in zamejstva. V prvotnem smislu je bila slovenska zdomska skupnost tista skupnost v tujini živečih ljudi slovenskega rodu, ki ima razlog in smisel svojega bivanja zunaj doma v načelni opoziciji zoper režim, ki je povzročil njen odhod iz domovine; ljudi, ki se v znamenju tega odpora združujejo in delujejo in je njihov cilj politična svoboda slovenstva.

(dalje na str. 6)

Kaj hočejo danes Slovenci?

V francoski reviji Etudes (Pariz, april 1989) je napisal prof. Anton Stres premišljevanje z naslovom Jugoslovanska kriza, slovenski vidik. Iz prispevka objavljamo nekaj glavnih misli.

Jugoslovanska ustava iz leta 1974 je dokončno po-svetila vodstveno mesto ZKJ, katere vloga je opazno centralistična. V tisti dobi se je tudi začela država zadolževati in so se jeli slabšati odnosi med jugoslovanskimi narodi. Najbolj vznemirljiva je gotovo prebuditev srbskega nacionalizma.

Največja težava je Kosovo. Srbi ga imajo za zibelko svoje domovine. Razumljivo je, da se mu ne morejo odreči. Vendar ni mogoče težav reševati z zatiranjem in silo. Kakor zahtevajo Srbi zase pravico, da razvijajo svojo narodno istovetnost, tako bi morali priznati to pravico tudi drugim. A tega ne počno, niti večina srbskih razumnikov ne.

Po enakem samodržnem vzorcu ravna ZKJ, ki je sama v sebi vedno bolj načeta od vprašanja mednarodnih odnosov. Tako se enotna partija spreminja v zvarek partij, katerih vsaka predstavlja svojo narodno skupnost. Ena od možnosti, ki jo imajo voditelji na voljo, je zatiranje. Republike imajo na razpolago policijo, zvezna oblast vojsko. Predsednik kolektivnega zveznega predsedstva je že odkrito namignil na možnost »izrednih ukrepov«.

Zaradi vseh gospodarskih, socialnih, političnih in kulturnih nasprotij stoji danes Jugoslavija pred odločilno in neodložljivo izbiro. Če stopi na pot, ki jo po mnenju vseh demokratov edina lahko pripelje iz krize, bo izdala svojo ideologijo. Če tega ne stori, se bo potapljala v vedno globlje krize, na katere bo lahko odgovarjala le z vedno bolj neusmiljenim zatiranjem.

Slovenci se dobro zavedajo, da z zatiranjem ni mogoče nikogar prisiliti k mišljenju, ustvarjanju in iznajdevanju. Za vse to je treba biti svoboden, je potrebna demokracija.

Le to, in nič drugega kot to, hočejo danes Slovenci.

Naša luč, 6 — 1989

Na Kosovu je »izoliranih« že več sto Albancev — Izginili brez sledu

Med »posebne ukrepe«, ki jih uporabljajo zoper neposlušne Albance na Kosovu, spada tudi »izoliranje«. To pomeni, da oblasti koga aretirajo in ga odvedejo neznano kam. Nima stikov z družino, odvetniki, novinarji ne morejo izvedeti, kje je, kakšne so razmere, v katerih živi, ali ga oblasti maltretirajo itd. itd. O tem načinu preganjanja piše v Teleksu (1. jun. 1989) novinar Krešimir Meler. To kar se danes počenja na Kosovem, se lahko jutri tudi v Sloveniji in ostali Jugoslaviji. Ur.

Te dni vladajo med kosovski Albanci molk, nezaupanje in nemir. To je še posebej opazno, če začnemo po naključju ali namerno govoriti o izoliranih ljudeh, ki so v tej pokrajini izginili v zadnjem času.

Tako vedenje sploh ni nena- vadno. Pravzaprav je kar težko verjeti, da bi v okoliščinah, ki vladajo v naši južni pokrajini, katerikoli razumen človek sploh načel tako temo, še posebej ker nikdar ne vemo kdo je sogovornik. Čeprav so od uvedbe posebnih ukrepov na Kosovu in »osamitev« prvih »neprimernih« ljudi pretekli skoraj trije meseci, zelo malo vemo o usodi teh ljudi, ločenih od družin in delovnih okolij. Ne poznamo niti njihovega števila (ponavadi nezanesljive) ocene pa se gibljejo od petdeset izoliranih »nekdanjih politikov, intelektualcev in novinarjev« (po Politiki) do verjetnega števila 250 izginulih, ki ga je podpisanemu novinarju povedal delavec kosovske državne varnosti. Temu številu v prid govori tudi izjava nekdanjega člana Predsedstva SFRJ Josipa Vrhovca v Saboru SR Hrvaške. Na vprašanje nekega delegata o izoliranih je rekel: »Osamitev je ena od najbolj grobih oblik omejevanja človekovih pravic... (...) Podrobnejših obvestil o tem nimam, kolikor vem pa govorijo o 245 ljudeh«.

Stvarnih podatkov o izoliranih ni mogoče dobiti niti v pokrajinskem niti v republiškem SNZ-ju Srbije niti v Izvršnem svetu Kosova, ki je baje reševal pritožbe izoliranih. Pravim »baje«, kajti v Pokrajinskem komiteju za informiranje nam niso omogočili niti pogleda v pritožbe ali sklepe, s katerimi so pritožbe izoliranih ljudi baje zavrnil. Tako niti ni gotovo, da te pritožbe sploh obstajajo in da so o njih razpravljali. Pa tudi če so obstajale, je vprašanje kakšne so bile, če vemo, da izolirani nimajo pravice do stikov z odvetniki. Odgovorni ljudje v kosovskem Izvršnem svetu trdijo, da so nekatere izolirane že spustili domov, ker pa so vse te izjave brez imen, je propadla tudi možnost preverjanja zanesljivosti podatkov ali stikov z nekdanjimi izoliranci.

Informativni pogovori

Sem in tja pa je le mogoče tudi kaj izvedeti in sicer v prištinskem hotelu »Kosovski božur«, v katerem se v prostem času zbirajo »specialisti« iz RSZN-ja Srbije. Znano je, da so med izoliranimi nekdanji vodja Službe za informiranje PK ZKK Ibrahim Osmani, novinar Xhemail Ismaili in nekaj

profesorjev prištinske univerze. Zahvaljujoč ustrežljivosti nekega »specialca« smo prišli do žene enega od izoliranih, ki je pristala na pogovor pod pogojem, da ne omenjamo njene imena (»zaradi moževe varnosti«).

Sogovornica pravi: »Moj mož je eden od vodij Elektrogospodarstva Kosova in ljudje iz DV (= državne varnosti) so ga odpeljali pred dvema mesecema. Rekli so, da ga peljejo na informativni pogovor. Naslednji dan je v stanovanje prišel miličnik in mi rekel, da so moža osamili po ukazu Karakushi (= Jusuf Karakushi, albanski kvisling, ki »vodi« policijo na Kosovu). Dala sem mu možev brivski pribor. Nekaj dni pozneje se je mož oglašil po telefonu. Rekel je, da se dobro počuti, da pa ne sme imeti nobenih stikov, da nima pravice do odvetnika in da nima izhoda. Ni mi povedal kje je. Od takrat se ni oglašil. Ne verjamem, da se je lahko pritožil, ker mi je rekel, da nima pravice dobiti papirja in svinčnika«.

Dvomom okrog osamitev ljudi ni konca ne kraja. Noben zvezni, republiški ali pokrajinski zakon ne predvideva izvajanja izolacij tako kot do delajo na Kosovu. Omejitev gibanja in obveznost javljanja v organih za notranje zadeve v primeru izrednega (in ne posebnega) stanja, ki ju predpisujejo omenjeni zakoni, nima nobene zveze z izginotjem ljudi in s prepovedjo ali onemogočanjem stikov z družinami in odvetnikom.

V teh zakonih obstaja obveznost, da določen državljani — če obstaja sum, da bi lahko ogrozil javni red — določen čas biva v določenem kraju, ne pa na določenem mestu, kar je bistvena razlika. Človek se lahko ves čas srečuje s svojo družino in celo živi z njo, hodi na sprehode z otroci, gre v kino ali gledališče... Do neke mere torej ostane svoboden državljani. Ker na Kosovu ljudje očitno prebivajo na določenem mestu, je izvajanje osamitev več kot sporno. Od tod tudi strahovi v drugih krajih Jugoslavije, da bi sporne odredbe lahko na enak, skrajno voluntarističen način izvajali (če bi se pokazala priložnost, na katero nekateri krogi komaj čakajo) in razlagali tudi drugje.

Zakon dobre volje oblasti

Tovrstne pripombe so čedalje glasnejše in številnejše. O izoliranih ljudeh je razpravljala tudi beograjski Forum za varstvo človekovih pravic, toda uradne osebe o usodah izolira-

nih še naprej molčijo. O tem ni v svojih številnih intervjujih spregovoril niti donedavni prvi policaj, danes pa prvi komunist Kosova, Rahman Morina. Novi sekretar za notranje zadeve Kosova Jusuf Karakushi, je napovedal, da bo kmalu objavljeno popolno poročilo o izoliranih, njihova imena in kraj, kjer se nahajajo.

Hkrati pa je tudi dodal: »Izolacija lahko traja dokler obstajajo pogoji zanjo, oziroma dokler se ne bo umirilo stanje na Kosovu«. Če upoštevamo današnji položaj na Kosovu (vsakodnevne sabotaže in pisanje parol) se lahko zgodi, ne glede na to, da so odpravili policijsko uro, da bo osamitev ljudi, ki so neprimerni za Miloševićovo politiko (če so krivi, bi bilo treba vložiti obtožnico) trajala še leta.

Seveda, samo če bodo okoliščine to dovoljevale. In današnje okoliščine v Srbiji to še kako dovoljujejo. Zato se v prostor, prihranjen za delovanje organov za notranje zadeve uspešno vrinjajo neformalne toda vplivne politične moči, ki lahko vedno znova najdejo in ustoličijo vedno nove »poštene kadre«, če se njihove želje ne izpolnjujejo.

Tako prihajamo do bistva problema. Več kot očitno je, da je SNZ na Kosovu samo izvršilec nalog politikov, ki so ukazali osamitev ljudi, katerih stališča jim niso bila všeč. O tem, da ves postopek sploh ni praven, govori tudi dejstvo, da proti izoliranim niso sprožili postopkov. Tako pravosodni organi niso časovno vezani, pa tudi težav z dokazovanjem krivde nimajo. Ker pa tudi ni obrambe in varstva pravic, so izolirani odvisni samo od dobre ali slabe volje politikov.

Kdor je pozorneje spremljal dogodke na zadnjem plenumu CK ZKJ se je lahko prepričal, da je v ozadju izolacij res politika. Čeprav je nekaj članov CK izrecno zahtevalo pojasnilo o izolacijah ljudi, njihovi zakonitosti in ukinitvi, so predstavniki CK ZK Srbije, med katerimi je bil tudi Rahman Morina, zamolčali odgovor na ta neprijetna vprašanja. Hkrati so izrabili priložnost in so te izraze humanizma označili kot — podporo kontrarevoluciji ter napadli vse, ki so si drznili pripomniti, da kosovskega problema ne moremo rešiti samo z represivnimi ukrepi.

Delegatski sistem še ni zaživel

Pri vsem tem ne moremo mimo vloge dveh skupščin — kosovske, pokrajinske in Skupščine SFRJ. Znano je, da je Skupščina Kosova svoj čas sprejela Zakon o notranjih zadevah Kosova s samo nekaj glasovi proti. Glasove delegatov, ki so opozarjali na možnost zlorabe nekaterih členov Zakona so zanemarili, ker se je večini delegatov zdela njihova uporaba čista fantazija.

Medtem so se delegati zamenjali. Zdi se, da so zdajšnji delegati pozabili, da je skupščina zadolžena tako za sprejemanje

(dalje na str. 5)

»Izolacija« — kaj je to?

Ljubljanska »Mladina« je objavila v svoji številki z dne 26. maja članek in komentar pod gornjim naslovom. Določbo kosovskega zakona posredujemo v srbsčini, mislim pa, da ga bo večina bralcev, ki se za problematiko zanima, brez težav razumela. Ur.

Ta grozljivi izraz, za katerega smo zvedeli, da ga uporabljajo na Kosovu, je poimenovanje za to, kar predpisuje določba 53. člena zakona o notranjih zadevah SAP Kosova. Toda, da ne bo nesporazumov! Zelo, zelo podobno določbo vsebuje tudi zakon o notranjih zadevah SR Slovenije. To pa pomeni, da si morajo tudi Slovenci zavedati vseh dimenzij »izolacije« in vseh vprašanj, ki se v zvezi s tem misterioznim pravnim »institutom« pojavljajo. Nekatera od teh vprašanj bomo zastavili na koncu citiranja določbe 53. člena kosovskega zakona, ki se glasi:

»1. Ako Predsedništvo (sc. SAP Kosovo) oceni da su nastale vanredne prilike u Pokrajini koje ugrožavaju javni poredak, Izvršno veće doneće odluku da pokrajinski sekretar (sc. za notranje zadeve) naredbom ograniči ili zabrani kretanje ili pristup licima na javnim mestima ili na određenim područjima.

2. Pod uslovima iz stava 1. ovog člana Izvršno veće doneće odluku da pokrajinski sekretar rešenjem naredi licima čija je delatnost usmerena na ugrožavanja javnog poretka, boravak u određenom mestu ili zabranu napuštanja mesta prebivališta sa obavezom javljanja.

3. Mere iz stava 1. i 2. ovog člana mogu trajati dok postoje okolnosti zbog kojih su preduzete.

4. Protiv rešenja o naređivanju boravka u određenom mestu odnosno rešenja o zabrani napuštanja mesta prebivališta može se u roku od 3 dana po uručenju rešenja uložiti žalba Izvršnom veću, koju razmatra po hitnom postupku.

5. Protiv rešenja iz stava 2. ovog člana ne može se voditi upravni spor.«

Ob takšni zakonski določbi se, neodvisno od vprašanja njene skladnosti z Ustavo, postavlja množina vprašanj, od katerih jih bomo tu zastavili samo nekaj. Pričakujemo še vprašanja bralcev kakor tudi njihovo oceno citiranih določb, da bomo potem lahko vsa ta vprašanja in ocene predložili slovenskemu republiškem sekretariatu za notranje zadeve, saj se vsa ta vprašanja in ocene zastavljajo tudi v zvezi z določbo 12. člena zakona o notranjih zadevah SR Slovenije (Uradni list SRS, št. 28 iz leta 1980). Vprašanja, ki jih zastavljamo, so na primer ta:

Na podlagi česa predsedstvo presodi, da so nastale izredne razmere, po kakšnih kriterijih, s kakšno argumentacijo? Katere razmere so tiste, ki ogrožajo javno ureditev (javni red)? Na podlagi kakšnih kriterijev pokrajinski sekretar izda odredbo za omejitev gibanja na javnih krajih ali za omejitev dostopa na posamezna področja? Kako pokrajinski sekretar ugotovi (na podlagi katerih dejstev, kako so ta preverjena, kako so ugotovljena ta dejstva), katere osebe so tiste iz 2. odstavka? Kaj je to »određeno mesto«: ali je to določen kraj (mesto, vas) ali tudi kar zapor? Kako se določa to »mesto«?

In dalje: kaj mora vsebovati »rešenje«? Ali so v njem navedena dejstva, na podlagi katerih pokrajinski sekretar sklepa, da gre za takšno sumljivo osebo? In dokazi za trditve iz tega sklepa? Kdo »izolirancu« pomaga pri sestavljanju pritožbe? Ali pritožba zadrži izvršitev ali ne? In je je upravni spor izključen, ali potem ni sodnega varstva, ki je sicer z ustavo (čl. 203/IV Ustave SFRJ) zagotovljen za vse ustavne svoboščine in pravice?

Zlasti pa: kakšen je status »izolirancev«? Kako je z obiski, dopisovanjem, obleko, hrano itd.? Kako se preverja »potreba« po njihovi še nadaljnji izolaciji? In kaj se z njimi dogaja? Jih smejo spraševati o kakšnih zadevah ali jih celo zasliševati? Zakon določa v 54. členu samo to, da imajo v času »ukrepov« pravico do nadomestila osebnih prejemkov. Kako pa je z vsemi drugimi pravicami državljanov? O tem zakon molči? So ti ljudje »izven zakona«? V »socialistični« državi v Evropi konec 20. stoletja?

Grdina—Cosic Pogrebni Zavod

17010 Lake Shore Blvd. 531-6300
1053 E. 62. cesta 431-2088

V družinski lasti že 86 let

KANADSKA DOMOVINA

Ob spominih na majske in junijske dogodke iz leta 1945

TORONTO, Ont. - Prav te dni, ko to pišem, je minilo 44 let, odkar je v naši domovini sovražstvo doseglo svoj višek v groznem maščevanju nad tisočimi vrnjenih protikomunističnih borcev, ki so jih Angleži iz Koroške z lažjo in prevaro izročili v roke Titovim rabljem. Razen nekaj mladoletnikov in tistih, ki so se čudežno rešili iz masovnih grobov, ni nobeden ostal pri življenju.

To načrtovano in brezposodno pobijanje je bil pravi genocid, ki bo v slovenski zgodovini zapisan za vse večne čase in za kar ni nobenega opravičila.

Medtem, ko so zahodni evropski narodi navdušeno pozdravljali konec uničujoče druge svetovne vojne in slavili novo pridobljeno svobodo, je bil naš narod pahnen nazaj v dobo suženjstva in v krvavo stalinistično diktaturo, ki je svojo zmago proslavila šele potem, ko je do zadnjega uničila vse svoje ideološke in politične nasprotnike in s tem zagotovila komunistični partiji popolno oblast.

S tem nezaslišnim dejanjem sta »vzvišenost« in »plemenitost« NOB, ki so jo oznanjali naši komunisti, postali »podlost« in »laž«, kajti vzvišen in plemenit človek zna ostati tak tudi do svojih porazenih nasprotnikov, zlasti ko so ti razoroženi in brez moči. Revolucionarne oblasti — zlasti boljševiška — te človeške vzvišenosti in plemenitosti ne poznajo. Maō Tze-dung je najizraziteje usposobil komunistično oblast, ko je dejal: »Moč in oblast izhajata iz puškine cev«. Ves svet je danes priča, kako se na Kitajskem ta teorija v praksi izvaja. Ta groba in krvava oblika boja za oblast je tudi nam Slovencem znana že izpred 44 leti, ko so naše neoborožene in s telefonsko žico povezane ljudi v imenu Stalina in Tita masovno pobijali kot klavno živino. Za posledicami tega zločina danes trpi celoten narod.

Ko se v teh spomladanskih dneh zbiramo na proslavah in v cerkvah, imamo v mislih predvsem tiste naše ljudi, ki so morali mučeniško umreti in končati v masovnih grobovih, raztresenih po vsej slovenski zemlji. Iz teh številnih grobišč sedaj nemo govorijo, a njih glas je silnejši od vsake besede, ki se zapiše v njihov spomin. Nič ne dvomim, da si oblastniki doma želijo, da se tista morija v Rogu ne bi bila nikoli izvršila. Sprhnjene kosti tisočev so zdaj kot ogromna zagozda, ki nas je kot narod razdvojila, in vzelo bo še eno generacijo, predno se bo ta globoka in zevajoča rana zacelila.

V Torontu smo se v soboto, dne 3. junija 1989 ob 6h zvečer

zbrali in napolnili cerkev Marije Brezmadežne na Brown's Line k spominskemu opravilu sv. maše, in se v mislih in molitvah združili z vsemi onimi, ki so v času vojne in revolucije in po njej morali mučeniško umreti.

Tudi mašnik in pridigar g. Janez Kopač C.M. se jih je z izbranimi besedami lepo spomnil, nam vernikom pa govoril o odpuščanju in ljubezni, ki naj nas vodita v naših odnosih do domovine in do rojakov doma. V svojem nagovoru je načel tudi že večkrat izraženo misel, oziroma vprašanje: Kako bi mi ravnali, če bi bili zmagovalci? Ali bi ne bilo tudi z naše strani nekaj maščevanja? Bi tisti, katerim so komunisti pobili več članov družine, ostali trdni v svojih katoliških načelih?

Vsa ta vprašanja so tehtna in umestna, vendar samo hipotezna in vodijo le v ugibanja. Prepričan sem, da do takih masovnih pomorov, kot so se dogodili v Rogu, Teharjih, Hrastniku in drugod, ne bi prišlo. Vrhovno vodstvo protikomunističnega tabora bi ne izdalo take naredbe. Brez dvoma pa bi se morali pred sodi-

ščem zagovarjati tisti, ki so odredili ali izvršili zločine nad civilnim ljudstvom v teku revolucije, in katerih število presega 2000. Tu in tam bi verjetno prišlo tudi do osebnih obračunavanj, katere bi pa, če ne drugi, prav gotovo obsodil takratni ljubljanski škof dr. Gregorij Rožman. Njegovemu pozivu h krščanski ljubezni in odpuščanju bi vsi prisluhnili, ker je znal z močjo svoje besede v človeku vzbuditi kreno slovensko plemenitost in zanos, da smo Slovenci katoliški narod in kot taki dolžni izpolnjevati svojo vero tudi v dejanjih usmiljenja in odpuščanja.

Ob spominih, ki jih te dni posvečamo našim pobitim bratom in sestram, pa skoraj z gotovostjo lahko zapišemo, da bi se odnosi med matično Slovenijo in Slovenijo v svetu že zdavnaj ugledili, ali vsaj uravnovesili, da ni med nami morje krvi že po vojni pobitih rodoljubov. Njim se te dni klanjamo in vest nam narekuje, da se preko njihovih grobov ne moremo in ne smemo odreči ideji resnične svobode, za katero so oni dali svoja življenja, in da se še naprej prizadevamo njim in nam izbojevati pravico, ki nam je bila kot članom naroda z zmago stalinizma odvzeta.

Otmar Mauser

Odprta dan in noč so groba vrata

TORONTO, Ont. - Pero se mi še ni posušilo od pisanja o smrti Stanka Šuligoja, ko sem v sredo zvečer, 24. maja 1989, prejel žalostno sporočilo, da je na svojem domu nenadoma umrla Feli Kušar, rojena Šeme, žena prijatelja Janeza Kušarja. Tudi pokojna Feli je kot poveljna begunka že l. 1948 prišla v Kanado s skupino deklet, ki so se prvo leto zaposlile kot bolniške strežnice, šivilje in hišne pomočnice.

Pokojno Feli sem prvič srečal in upoznal, ko sem se po prihodu v Kanado l. 1954 oglasil v slovenskem župnišču, da se registriram kot župljan. Ko je bila v teku gradnja prve slovenske cerkve v Kanadi Marije Pomagaj na Manning Ave., jo je namreč župnik g. dr. Jakob Kolarič angažiral za župnijsko tajnico. Prijazno me je sprejela in s kavo postregla, ko sem čakal na razgovor z g. župnikom. Pozneje, ko sva z dr. Kolaričem postala prijatelja, sem večkrat klical v župnišče in se je navadno na telefonu vselej oglasila Feli. Ob takih prilikah sva nekoliko pokramljala in se pomenila o naših vsakdanjih težavah. Vedno je bila izredno prijazna in dobrodušna.

Feli Kušar-Šeme se je rodila 26. junija 1922 v Policah pri Ljubljani. Ko je oče v Ljubljani kupil hišo, se je družina preselila tja. V Ljubljani je mlada Feli obiskovala šole in se po

dovršenem izobraževanju zaposlila na banovinski upravi, kjer sta jo zatekli italijanska okupacija in državljanska vojna. V tej dobi je aktivno sodelovala pri podtalnem delu v katoliškem taboru proti okupatorjem, ter pri narodnem odporu zoper komunizem. Službeno je bila večkrat poslana v Trst in na Gorenjsko. V Kranju so jo Nemci nekoč aretirali in zaprli, in je nekaj časa presedla v ječi skupaj z nekaterimi partizankami, ki so jih Nemci ujeli. Po nekaj tednih so jo izgnali nazaj v Ljubljano.

Ko je bilo vidno, da bodo komunisti prevzeli oblast, je z ostalimi begunci zapustila Ljubljano in se na poti proti Avstriji našla z go. Pušovo, s katero sta potem skupaj pribežali na Koroško in bili v vetrinskem taborišču. Kot mnogi drugi, je tudi ona emigrirala v Kanado iz špitalskega lagerja. Svojo enoletno pogodbo je odslužila kot hišna pomočnica, od l. 1953 do l. 1960 pa je opravljala službo župnijske tajnice. Tudi v novonastali župnijski Hranilnici in Posojilnici je bila zaposlena 3 leta kot uradnica.

Med tem se je spoznala z Janezom Kušarjem, agilnim igralcem pri Slovenskem gledališču, ki ga je vodil g. Vilko Čekuta. L. 1957 sta stopila pred oltar Marije Pomagaj v

(dalje na str. 8)

— Koledar prireditev —

JUNIJ

17. in 18. — Tabor DSPB Cleveland poda spominsko proslavo za pobile Slov. domobrance in vse žrtve komunistične revolucije, na Orlovem vrhu Slovenske pristave.

25. — Piknik ohijske KSKJ federacije na farmi sv. Jožefa na White Rd., Willoughby Hills, O. Igrajo »Button Box Players«.

25. — S.K.D. Triglav, Milwaukee priredi prvi piknik na svoji pristavi.

JULIJ

1. in 2. — Pristavska dneva, na Slovenski pristavi.

1. in 2. — Slomškov krožek prireja romanje v Lemont.

9. — Misijonska Znamkarska Akcija priredi piknik na Slovenski pristavi. Začetek piknika s sv. mašo ob 12. uri opoldne.

9. — Misijonski piknik MZA v Milwaukeeju, na pristavi SKD Triglava.

9. — Zbor Slovenska Pesem vabi na piknik v parku Sv. Jožefa v Jolietu, od opoldne do 8. zv. Igrata Vinko Rigler in ansambel Dediščina od 4. pop. dalje.

14., 15. in 16. — Fara Sv. Vida priredi poletni festival.

22. — Nevburški dan na ADZ letovišču v Leroyu, O. Ob 4.30 pop. polka maša, igra Johnny Vadnal orkester.

30. — Belokranjski klub priredi piknik na Slovenski pristavi. Igra Tony Klepec orkester.

AVGUST

6. — Dan upokojeencev na Slovenski pristavi.

13. — Slov. šola pri sv. Vidu prireja piknik na Slovenski pristavi.

13. — ADZ priredi Družinski dan piknik na svojem letovišču v Leroy, O.

13. — S.K.D. Triglav, Milwaukee, priredi drugi piknik na svoji pristavi.

20. — Slov. šola pri Sv. Vidu prireja piknik na Slovenski pristavi.

SEPTEMBER

3. — Folklorna skupina Kres praznuje svojo 35-letnico z večerjo in folklornim sporedom v Slovenskem narodnem domu na St. Clair Ave.

9. — Fantje na vasi prirede koncert v Slov. nar. domu na St. Clair Ave.

10. — ADZ priredi Pečenje školjk na svojem letovišču v Leroy, O.

17. — Oltarno društvo pri Sv. Vidu priredi kosilo v svetovidski dvorani.

17. — Vinska trgatev na Slovenski pristavi.

24. — Društvo SPB Cleveland priredi romanje v Frank, Ohio.

24. — S.K.D. Triglav, Milwaukee, priredi Vinsko trgatev na svoji pristavi.

OKTOBER

21. — Tabor DSPB Cleveland priredi svoj jesenski družabni večer v Slov. domu na Holmes Ave. Igrajo Veseli Slovenci.

22. — Občni zbor Slovenske pristave.

22. — Slov. dom na E. 80 St. priredi letno pečenje školjk in steklov. Pričetek ob 2. pop. Igra Eddie Rodic orkester.

28. — Štajerski klub priredi martinovanje v Slov. nar. domu na St. Clair Ave. Igra orkester Veseli Slovenci.

NOVEMBER

11. — Belokranjski klub prireja martinovanje v Slov. nar. domu na St. Clair Ave. Igra Tone Klepec orkester.

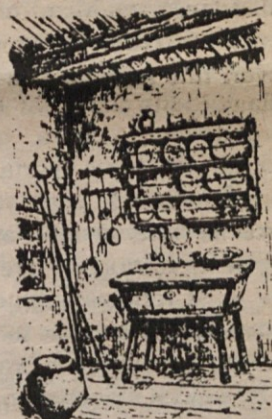
11. — Pevski zbor Jadran priredi koncert z večerjo in plesom v SDD na Waterloo Rd. Igra Fred Kuhar orkester.

DECEMBER

1. — Slovensko ameriški kulturni svet prireja predbožično srečanje s škofom Pevcem na semenišču Borromeo.

3. — S.K.D. Triglav, Milwaukee, priredi miklavževanje.

30. — Pevski zbor Korotan poda igro »Noč božična, sveta noč« v Slov. nar. domu na St. Clair Ave.

Izoliranci na Kosovu

(nadaljevanje s str. 4)

zakonov kot za njihovo izvajanje, odzvati pa se mora tudi, če pride do njihove zlorabe tako kot se to dogaja zdaj. Kosovska skupščina bi se torej morala vmešati in preprečiti grobo kršitev človekovih pravic. Pa tudi zvezna skupščina se pri tem ni proslavila. Večino delegatov sploh ni pretreslo dejstvo, da na Kosovu izvajajo ukrepe, ki jih niso sprejeli, da pri tem grobo kršijo človekove pravice in kar ni nič manj pomembno, da je pri tem osramočen ves naš pravni sistem.

Zdi se, da so odgovorni ljudje pozabili še na eno »malenkost«, ki pa je za izolirane lahko izredno pomembna. Že od leta 1963 obstaja Zakon o upravnih sporih, ki državljanu zagotavlja varstvo, če kakšen upravni organ z njim napačno ali nezakonito ravna. Na seznamu ljudi, ki imajo pravico do varstva, so tudi izolirani. Odgovoriti jim je treba v treh dneh. Odgovorni ljudje na Kosovu trdijo, da izolirani nimajo pravice do upravnega spora. Po čigavem ukazu in zakaj?

Krešimir Meler

Naši gradovi...

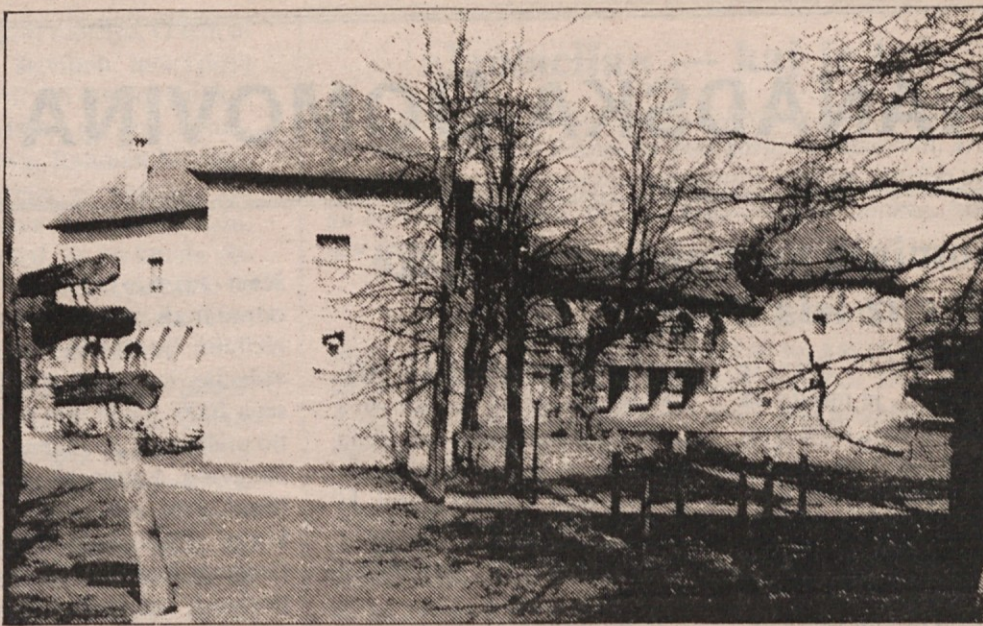
Ribnica na Dolenjskem

Mesto Ribnica je leta 1982 praznovalo že 900-letnico in na starostni lestvici slovenskih krajev je uvrščeno med naša najstarejša naselja. Sicer pa je tod mimo že prej, v rimskih časih, vodila pot proti morju. Trgovske karavane so tudi kasneje, ko rimskega imperija ni bilo več, redno potovale skozi ribniško dolino. V 9. stoletju so si ozemlje prilastili oglejski patriarhi, za njimi so ga upravljali Auersperi (od leta 1082 do 1227), potem Ortenburžani (do 1418), tem so sledili njihovi dediči, grofje Celjski (do 1456) in končno Habsburžani.

Začetek naseljevanja teh krajev sega v 10. stoletje, ko je na mestu današnjega gradu zrasla prvotna utrdba. Fevdalna ureditev seveda ni mogla živeti brez tlačanov, zato je okrog utrdbe začelo nastajati naselje, ki je leta 1350 dobilo trške pravice. Ribnica je bila tedaj že pomembno upravno in cerkveno središče širšega

območja in Cerkev je morala skrbeti za izobrazbo novih duhovnikov. S tem pa je povezan razvoj šolstva, ki v ribniški zgodovini zaseda res častno mesto, saj je prva šola začela delovati že ob koncu 14. stoletja. V njej so se učili branja in pisanja latinskega jezika, šolanje pa je trajalo sedem let. Imenovali so jo kar »latinska šola«, kljub skromnemu učnemu programu pa je imela velik ugled.

Večina tedanjih prebivalcev seveda ni obiskovala šole. Izdelovali so suho robo in lončarili, pri čemer vztrajajo še danes, tako da nam ob omembi Ribnice takoj stopi pred oči ribniška krošnja. S prodajo svojih izdelkov so ponesli ime domačega kraja daleč v svet. Tudi njihova značilna govornica jih je vedno izdajala, zaradi nje pa so bili večkrat tudi predmet zbadljivih opazk. Vendar Ribničani niso bili le odlični obrtniki, ampak so bili tudi znani duhoviteži, ki so

Na tem mestu stoji grad že 1000 let

vsakomur znali trojno povrniti.

Zdaj pa se za trenutek ustavimo še pri imenu kraja. Od kod ime Ribnica? Naj to pojasni kar stara legenda, ki pravi: »Kjer stoji danes Ribnica, je bilo nekoč veliko jezero. V njem je bilo veliko rib — velikih in majhnih. Med njimi je živel tudi zlata ribica. Bila je krasotica.

V veliki gori pa je takrat živel velikan, močan in orjaški. Podnevi je spal, ponoči pa hodil lovit ribe v jezero. Zlata ribica mu je pri lovu pomagala s tem, da je svetila.

Ker v Suhi krajini ni bilo vode, so hodili k jezeru ponjo. Nekoč, ko so jo prišli zajemat, so z njo zajeli tudi zlato ribico. Vrgli so jo med kamenje, kjer je okamnela. Velikan se je zbudil iz spanja in je šel kot ponavadi lovit. Ko je lovil, mu zlata ribica ni prišla svetit. Iskal jo je, a je ni našel. Tedaj se je strašno razjezil. Lomil je stene in jih metal v jezero. Vse je izruval, kar mu je prišlo pod roke: drevesa in grmovje. V jezeru so nastale velike rupe, kamor je otekla voda.

Jezero je tako izginilo, na dnu pa je ostalo ogromno rib. Iz vseh krajev so ljudje hodili ponje z vozovi, zato je ta kraj dobil ime Ribnica. V spomin na ta dogodek ima Ribnica še danes v svojem grbu ribo.

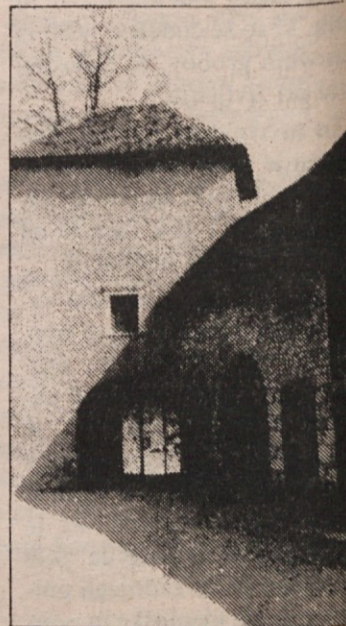
Koliko resnice je v tej zgodbi, težko presodimo, vsekakor pa se riba ni kar tako znašla v ribniškem grbu.

Omenili smo suhorobarje in lončarje, po katerih Ribnico in Ribničane vsi dobro poznamo. Vendar pa je Ribnica z okolico dala tudi celo vrsto znamenitih mož, ki so veliko prispevali v našo kulturno zakladnico in močno vplivali na gospodarski in socialni razvoj. Ribnica se jim je oddolžila z ureditvijo Parka kulturnikov na grajskem vrtu, kjer je na sedemnajstih kamnitih obeležjih vklesanih 65 imen.

Vsaj nekaj le-teh moramo omeniti: Jakob Gallus Petelin (1550—1591), svetovno znani skladatelj, ustvarjalec mnogih skladb, ki jih prepevajo po vsem svetu; dr. Ivan Prijatelj (1875—1937), slovstveni in kulturni zgodovinar; Peter Kozler (1824—1879), pravnik, geograf in politik, ki je leta 1852 narisal zemljevid, na ka-

V parku kulturnikov

Vhodni stolp ribniškega gradu

terem je natančno pokazal, »kako daleč seže beseda slovenska«, in bil zato obtožen veleizdaje; dr. Janez Ev. Krek (1865—1917), socialni politik, pisatelj in časnikar; Peter Kozina (1876—1930), ustanovitelj tovarne Peko v Trzinu; dr. Ivan Lovrenčič (1878—1952), ustanovitelj lovskega društva; Ignacij Merhar (1856—1944), organizator slovenskega gasilstva in začetnik slovenskega poveljevalnega jezika v gasilstvu; Luka Knafelj (1621—1671), ki je zapustil sklad za štipendiranje slovenskih študentov na Dunaju, in drugi.

Lahko rečemo, da Ribnici pripada dolga in zajetna kulturna tradicija. S suhorobarji

je to kraj, brez katerega bi bila Slovenija osiromašena. Da pa Ribničani znajo skrbeti za svojo bogato dediščino, so dokazali z obnovitvijo med vojno požganega gradu, v katerem sta sedaj narodopisni muzej in letno gledališče, vsako leto pa imajo sejem suhe robe. Za skrb pri ohranjanju svoje preteklosti zaslužijo vse priznanje, kajti na ta način omogočajo številnim obiskovalcem, da se lahko na kraju samem prepričajo, da je Ribnica naši kulturi prispevala veliko več kot samo suho robo.

Vojko Zakrajšek
Naša Slovenija, maj 1989

Domovina in eksil

(nadaljevanje s str. 3)

Publicistika v Sloveniji pa je začela uporabljati »zdomstvo« kot enačico za izseljenstvo, za delo, začasno seveda, na tujem. Danes pa se v domovini slovenski eksil poimenuje kot slovenska politična emigracija. Sintagma v izseljenstvu nima nikakršnega slabšalnega prizvoka.

Slovenska politična emigracija ima skupno z drugimi slovenskimi izseljenjskimi skupinami nalogo, da seznanja mednarodno javnost z vrednotami, ki jih je ustvarila slovenska narodna skupnost in ki jih svet še ne pozna. Slovenska zgodovina, kultura, gospodarski in narodnopolitični razvoj naroda, ki ne spada med najštevilnejše narodnosti, so za mlade narode in države zgled. Toda politična emigracija ima še neko drugo nalogo. Poslanstvo politične emigracije se ne zreducira na rehabilitacijo domobrancev; pravzaprav je ta rehabilitacija nekako že bila storjena, vsaj v delu javnega mnenja; in tudi če bi slovenska vlada izvedla rehabilitacijo na javen in uraden način, bi še vedno bil v polnosti živ smisel slovenskega eksila. Eden izmed ciljev politične emigracije je efektivna demokracija v slovenski državi. V vsej več ali manj agresivni publicistiki emigracije je kot bistvo ravno to iskanje in terjanje, da se utrdi v slovenski politični zavesti nujnost demokratične, neodvisne slovenske države.

Politični emigrantje so morda ideološko vezani, a politično tako svobodni, da se njihov ideal moe vzpostaviti kot ideal Slovencev, tako matičnih kot zamejskih, pa čeprav bi bilo treba pri mnogih od teh zadnjih iskati to prizadevanje prav v globinah njihove zavesti. Politični emigrant zahteva svobodo človeka in samoodločbo naroda. Politična emigracija bo eksistirala dejansko ali le ontološko v spominu človeštva, dokler ne bosta posameznik in narod svobodna. S svobodo posameznikov in s samoodločbo naroda bo prenehal obstoj in smisel slovenske politične emigracije, slovenske diaspore. Slovenski eksil bo ostal le še kot primer dialektičnega preseganja v preteklosti svobodnih Slovencev.

Prizadevanje po tem idealu del slovenskega naroda uresničuje v diaspori. Uresničuje ga v svobodi svojega poslanstva, v pluralizmu svojih izbrancev in njihovih sinov, ki vnašajo drugačnost in omiljajo ostrost eksila in vsega, kar ga je povzročilo.

Za primer izvajanja te svobode, strpnosti do drugačnih mišljenj in različnih nazorov lahko vzamemo Slovensko kulturno akcijo, ki že 35 let izvršuje svoje poslanstvo. V njenih knjigah, glasilu in reviji so spregovorili Kocbek in Jurčec, Sirc in Kremžar, Bükvič in Majcen, Sodja in Simčič. Nikdar ni izgubila vezi z domovino, nikdar niso prenehali Slovenci iz matice objavljati v njenih publikacijah, četudi so morali skrivati svojo identiteto pod psevdonimi, četudi je njihova beseda izšla v nakladi 500 izvodov, četudi so bili breme eni stotini naročnikov in občasnim mecenom. 35 let širjenja svobodne slovenske besede, krščanskega nazora in svobodnih stališč, za peščico ljudi, brez uradnega vstopa v Slovenijo, z neverjetno nečloveškim molkom uradne kulturne linije v Sloveniji, da ne govorim o političnih ekskluzivizmihi.

(Se bo nadaljevalo)

KO MENE VEČ NE BO

Pomlad bo spet na svet dahnila,
zemljo z zelenjem okrasila;
spet kos zapel bo z mokrih vej,
spet cvet bo vstal iz živih mej.
O bratje, spomnite se me tedaj —
nerad pozabljen bil bi vekomaj.

Kot nekdanj boste se družili,
spomine s pesmijo budili
na nepozabni rodni krov,
na kras slovenskih polj, bregov.
Ko v pesmi zadehtel bo rožmarin,
še mene naj objame vaš spomin.

Ko bodo temnih slutenj sile
večer življenja vam težile
in sredi hrupnega sveta
največ bo trnja krog srca,
o, naj moj duh pri vas bo tisti čas,
z besedo žlahtno naj tolaži vas.

Vi mladci naši! Ob pozn. uri
ko se odpro ljubezni duri,
ko blagovala tiha noč
bo vaših vzdihov sladko moč,
domislite se name vsaj za hip,
v spomin en srčni dajte mi utrip.

Ivan Zorman

Moderne počitnice

Mlada družina se je odpravljala na počitnice v Španijo. Staro mamo je skrbelo, če so vse pripravili. So preštudirali zgodovino kraja, kamor gredo? Vedo, kakšne znamenitosti so tam, kar se poleg dopustniške sprostivne spleta vidi? In kakšni so tam običaji in navade? Skratka hotela je imeti nekaj osnovnih podatkov o kraju, kamor so bili namenjeni. Toda nadobudni in moderno misleči sin in njegova mlada žena sta samo lagodno odgovarjala, da to vse skupaj ni pomembno. Bodo že videli, ko bodo prišli tja. Bolj se zanašajo na osebne vtise kot na vnaprejšnje znanje.

A stara mama le ni odnehal. Kar naprej je prihajala s svojimi skrbmi, ali imajo to in ono in tretjo potrebno stvar, saj se ne dobi vsega povsod. Mladi par pa se ni posebej razburjal zaradi teh malenkosti. Bodo že nekaj vzeli s seboj in tam se bodo že znašli, če bo kaj manjkalo.

Predno so se odpeljali, jim je stara mama le vsilila nekaj stvari, ki so bile po njenem potrebne za potovanje. Avtomobil je bil poln in mlada dva sta se komaj premagovala, da nista vsega zavrnila. Zaradi ljubelega miru bosta peljala še to šaro s seboj, sta si mislila, da ne bo zamere. Stari ljudje ne vedo, kako se danes potuje.

Mama pa je ob njihovem odhodu premišljevala, le kaj bodo imeli ti moji ljudje od počitnic. Niti malo se niso pripravili nanje. Brezskrbno gredo v tujo deželo. Res je bila radovedna, kaj bodo pripovedovali, ko se vrnejo.

Mesec dni je hitro minil.

Srečno sta se vrnila. Radovedna je bila, koliko so se ureničile njune želje in pričakovanja. Bila sta utrujena in sprva so le polagoma prihajali odgovori. Potem sta se razgovorila in vsul se je plaz vtisov. Bilo je zelo lepo, veliko preseñetljivega, tudi neverjetne reči. Nikoli bi si prej ne mogla misliti, da je kaj takega mogoče. Dežela je zelo lepa, sonca je bilo več kot dovolj, ljudje prijazni. A ne vsi. Doživela sta tisto najbolj neprijetno stvar, ki se more zgoditi turistu: okradli so ju. In poleg tega še tako neverjetno enostavno. Meni nič, tebi nič sta ostala sredi belega dneva brez denarja in dokumentov. Koliko potov in skrbi, predno sta dobila spet vse dokumente. Najraje bi se bila takoj vrnila domov. Najbrž bi se bila morala bolje pripraviti na potovanje. Tako kot jima je naročala ona.

Vtisov je več kot dovolj, toda vse je ostalo zamegljeno, nedoločeno. Vse se je pomešalo. Tudi sta priznavala, da sta najbrž veliko zamudila, ker se nista znašla med množico ponudb ne vedoč, kaj je res značilno in bolj vredno ogleda. Res sta prišla tja neobremenjena, brez vnaprejšnjega znanja, vendar sta tam spoznala, da se ne da vsega naenkrat prebaviti in še manj zapomniti. Podatki

so tako prihajali preveč zgoščeno in polovica se jih je izgubila. Izkušstvo z ljudmi pa je potrdilo, da so povsod dobri in slabi. Vsaka dežela ima veliko lepih stvari, pa tudi kaj takega, kar ne more ugajati.

Njuno pripovedovanje se je zaključilo v sklep, da se bosta prihodnjič bolje pripravila na tako potovanje, da bosta lahko bolj v miru in s koristjo spoznavala novo okolje.

Pred nami so dnevi dopustov, dnevi počitnic. Marsikomu je ritem dopusta ustaljen po železnem voznom redu. Čim hitreje na pot, vzeti s seboj kar se največ da. Zase in za druge. Doma čaka delo. Toliko je treba postoriti. Vmes bo morda teden ali dva lenar-

jenja na morju ali v hribih in dopust bo končan. Vračali se bomo z občutkom, da smo šele tedaj potrebni počitka. Doma je bilo vse eno samo hitenje, od enega sorodstva k drugemu, od tega dela k drugemu. Vse se je zdelo potrebno.

O pravem počitku more govoriti malokdo med nami. Enostavno ne prenesemo »brezdelja«. Vedno moramo biti v gibanju. Če je kaj »brezdelnega časa«, tedaj ga zapravimo pred televizorjem. Redkokomu pride na misel, da bi si privoščil razkošje in prebral kakšno lepo knjigo. Roko na srce, tudi sam sem si vzel čas za branje zadnjič, ko sem moral tri dni ležati. Če bi tega ne bilo, bi komaj lahko rekel, da sem si vzel čas za duhovno branje. Oprostite, zapisalo se mi je »duhovno branje«. Za to

je namreč še manj časa in še manj volje.

Tu se moram spomniti na Jezusovo naročilo: Pojdite na samotni kraj in si nekoliko odpočijte! Tega razkošja si skoraj ne morem privoščiti. Biti sam, v miru premišljevali, kako je z menoj, kje so moje glavne skrbi, kam usmerjam svoje življenje. Ali je potreben nov kurz?! Koliko dovolim, da se mojega življenja dotika božja ljubezen?

In moje počitnice, če smo na tujem, naj bodo brez maše? Uživati lepoto in veselje Jezusove daritve v drugih jezikih, poslušati razlago božje besede v tuji govorici. Tudi če besede niso razumljive, je vendar v ljudeh, ki so se našli z menoj pri maši, isti ogenj vere, delo istega Duha.

Te dni mi je povedala učen-

ka, da je delala maturo tudi iz veronauka. Morala je prebrati v ta namen tudi nekaj okrožnic različnih papežev. Problem, ki si ga je izbrala, je bil položaj žene v Cerkvi. Čudil sem se ji sam, ko mi je zatrjevala, da jo je presenetilo učenje Cerkve o ženi in njeni vlogi v Cerkvi in v svetu. Ljudje sploh ne vedo, kako je to lepo in smiselno povedano.

Zares je težko prekoračiti mejo svoje lastne duhovne lenobe. Neradi se spravimo k branju in premišljevanju. Zanimivo pa je, da je to povezano tudi z našim počitkom.

Ko smo še v načrtovanju dopusta in počitnic, si lahko privoščimo neko različico. Za spremembo. Vzeli si bomo tudi čas za mir in svoj notranji duševni in duhovni svet. Pot k

(dalje na str. 8)

STRAN 11 petek, 5. maja 1989

NAŠ TEDNIK (Celovec, Avstrija)

Kultura

Bela lisa v našem zgodovinskem spominu

Ob znameniti Slavi pozabljen Topografija nadvojvodine Koroške

Leto 1989 bo za Slovence doma in po svetu potekalo v znamenju počastitve pomembne obletnice v naši kulturni zgodovini. Prav v teh dneh je rtmareč minilo 300 let od izida znamenitega dela Slava vojvodine Kranjske, ki obsega 15 knjig, vezanih v štiri debele zvezke. Temeljno delo slovenskega zgodovinskega pisarja je pisano v nemščini — izvirni naslov se glasi „Die Ehre des Herzogthums Crain“ — in obsega skupaj 3532 strani; knjige imajo tudi 24 prilog, med besedilom pa je za nameček še 528 zanimivih slik. Pisec, baron Janez Vajkard Valvasor, je svojo Slavo posvetil kranjskim deželnim stanovom; v posvetilu, podpisanem pred natanko tremi stoletji, 15. aprila 1689, na gradu Bogenšperku pri Litiji, slovesno izjavlja:

„Ako je pošten radoljub dolžan časti svoje domovine v vseh potrebnih primerih kri in življenje, ji je dolžan v prav nič manjši meri služiti s peresom, da v svetu pri vsaki priložnosti zaslovi. Ta čast, pravim, zavezuje ne le orožje, ki ga nosimo ob strani, ampak tudi tisto, ki ga nosimo za ušesom, namreč pero, če smo oboje vajeni sukati... V svesti si tega, menim, da sem dolžan svojo drago domovino Kranjsko ne le sam zase častiti, marveč žarke njene slave tudi v daljni svet pošiljati, zlasti ker sem opazil, da leži ta odlična vojvodina Kranjska pri mnogih tujcih zavita v globoko nepoznanje...“

„Po lastni, natančni poizvedbi in izkušnji...“

V Slavi je Valvasor, kakor sam pravi v naslovu, „po lastni, natančni poizvedbi, preiskavi in izkušnji, izčrpno popisal pokrajine, doline, polja, gozdove, gore, tekoče in stoječe vode, gorska in podzemeljska jezera, zlasti svetovno znano, čudežno Cerkniško jezero“. Popisal je tudi čudovite kraške jame in mnogo drugih naravnih čudes, pa rastline, rudnine, rudnike, drage kamne, star denar, živali, ptice, ribe in vrsto ostalih naravnih pojavov. Slava vojvodine Kranjske vsebuje tudi popis okolišev, gospodstev, gradov, mest, trgov, obmejnih stavb in trdnjav. Valvasor ni prezrl njihovih nekdanjih lastnikov ali predstojnikov, poveljnikov, prebivalcev, ljudskih jezikov in narečij, njihovih šeg in običajev, obrtnikov, najrazličnejših kmečkih

opravil, vere, svetnikov in cerkvenih dostojanstvenikov. Na koncu najdemo v Slavi še zanimiv popis kranjskih deželnih knezov, letopisov ter vsakršnih starih in novih znamenitosti, ki dajejo krajem v nekdanji deželi Kranjski izredno zgodovinsko veljavo in pomen.

Nobenega dvoma ni, da je kratak pregled vsebine petnajstih knjig Slave nudi bralcu obilico užitkov in zadovoljstva. Uvodni del ima glavni naslovni list z nemško pesmijo, ki slavi Kranjsko, naslovni bakrorez ter podrobni naslov, Valvasorjevo posvetilo kranjskim deželnim stanovom in njegov portret. Na sliki je J. V. Valvasor v polni bojni opravi, kot ga je upodobil Matija Greischer, bakrorezec z Dunaja. Pod podobo je Valvasorju namenil naslednje verze:

Kdor si že tu, poglej, pa boš z mano potrdil, češ, podoba slavnega moža kaže. Star odlikuje ga rod, krasi ga sijajna vrlina, hvali njegovih zaslug meč je glasnik in pero. Trop parnaški, Apolon celó ga zavida, kak je in kolikšen mož, dela njegova učé.

Janez Vajkard Valvasor (1641, Ljubljana — 1693, Krško), od 1687 član Kraljevske družbe v Londonu, eden najznamenitejših in najvrednejših mož, ki so živeli in delali na slovenski zemlji, zgodovinar, zbiratelj ljudskega blaga, risar in založnik, ob tem pa še stotnik pešcev dolenskega dela Kranjske in poveljnik deželnih čet, je s Slavo vojvodine Kranjske daleč presegel Schönlebnove načrte o celovitem prikazu zgodovinskega krajepisja in zemljepisja nekdanje Kranjske.

Noponovljiva enciklopedija Slovenije

Po letu 1680 je namreč nastal v Valvasorjevem delovanju pomemben preobrat, na katerega je v največji meri vplivalo prijateljstvo z bogoslovnim in zgodovinskim pisateljem Janezom Ludvikom Schönlebnom. Po navedbah uglednega slovenskega zgodovinarja in enega najboljših poznavalcev življenja in dela slavnega kranjskega polihistorja, dr. Branka Reispa, je Schönleben leta 1681 izdal zgodovinsko delo Carniolia antiqua et nova (Stara in nova Kranjska), zvezek I., ki v obliki letopisov zajema dogodke do leta 1000. Za sodelovanje pri načrtovanem drugim zvezku, ki naj bi v zgodovinskem in zemljepisnem pogledu predstavil svetu „sodobno Kranjsko“, je priletni avtor pridobil prav Valvasorja. Ne le J. L. Schönlebna, s svojo

Ko opisuje v tretji knjigi Slave vojvodine Kranjske rudnine in rudnike, Valvasor med drugim pravi, „da skoraj nikjer ne glede jekla in železa umetelneje kot pri nas“. V starih kovačijah (na slikah) je bilo z jeklom in železom veliko opravila, zato so se posebej potrudili, da so jima dali oster sijaj.

Slavo je J. V. Valvasor prekosil samega sebe. Z opisom Kranjske kot osrednje slovenske pokrajine, ki je takrat obsegala še del Istre in Primorja, z opisom hrvaških, slavonskih in primorskih krajev ob turški meji in tudi z opisom Koroške, je Valvasor razgrnil podobo precejšnjega dela današnje Slovenije in njene sosesčine v drugi polovici 17. stoletja. Torej na prelomu obdobja med reformacijo in prosvetljenstvom, „ko so se končali verski boji in ko je bila dokončno odvrnjena turška nevarnost ter se je obetalo mirno, v gospodarski napredek usmerjeno življenje“ (dr. B. Reisp).

Tako smo dobili Slovenci vodilno delo našega zgodovinskega in zgodovinskega vir z zakladnico vsakovrstnih podatkov. Tristo let imamo v rokah neponovljivo enciklopedijo Slovenije in edinstven vir, mimo katerega ne more nihče, ki mu je poklicno ali zasebno pri srcu naša preteklost ali ki raziskuje katerokoli področje starejše slovenske zgodovine.

Krivično prezrta Topografija nadvojvodine Koroške

Ob vzvišenih besedah, hvalnicah, ki jih Slava in njen avtor nedvomno zaslužita, kronist zlepa ne more mimo žalostnega dejstva, da je naša kulturna javnost z leti povsem pozabila (morda že kar prezrla?), da je Valvasor v enajstih letih svojega izdajateljskega dela izdal oziroma napisal šest krajepisnih ali zgodovinsko-krajepisnih in troje umetnostnih, z bakrorezi opremljenih del. Med prve krajepisne izdaje sodi tudi Topografija Archiducatus Carinthiae modernae (Topografija sodobne nadvojvodine Koroške) iz leta 1681. Potemtakem je minilo nad 300 let, odkar so Korošci dobili svojevr-

sten album z 223 bakrorezi koroških mest, samostanov in gradov.

Na začetku „koroške topografije“ je Valvasorjevo nemško posvetilo koroškimi deželnimi stanovom in latinska pesem Pavla Ritterja-Vitezoviča, na koncu pa nemški seznam slik in lastnikov koroških gradov.

Besedila je tiskal Janez Krstnik Mayr v Ljubljani. Naslovni list topografije Koroške je narisal Janez Koch, kraje J. V. Valvasor, kot grafiki so sodelovali Andrej Trost, Peter Mungerstorff in Matija Greischer. Dr. B. Reisp piše v svojem delu o Valvasorju, da je Topografija Koroške dosledno urejena, plošče so skrbno izdelane in vsebinsko predstavlja prvovrsten zgodovinski vir. Z njo je Valvasor v nekaterih pogledih celo prekosil svojo prvo krajepisno izdajo — Topographia Ducatus Carnioliae modernae (Topografija sodobne vojvodine Kranjske) iz leta 1679.

Toliko o Topografiji Koroške izpod Valvasorjevega peresa dr. B. Reisp. Nemara še kak zgodovinski priročnik, medtem ko so v učbenikih vrstice o njej že bolj skope ali pa jih sploh ni. Če je že Valvasorjeva Topographia Archiducatus Carinthiae antiquae et modernae completa (Popolna topografija stare in sodobne nadvojvodine Koroške; prvič je izšla leta 1688 pri Völgangu Moricu Endterju v Nürnbergu), doživela doslej že dve faksimilirani izdaji — 1928 Celovec in Frankfurt, 1975 Celovec — potem ni razloga, zakaj ne bi v bližnji prihodnosti popravili krivico, ki jo zadnja stoletja doživlja Topografija nadvojvodine Koroške. Gre za belo liso v našem zgodovinskem spominu (tudi v narodnostni in kulturni preteklosti), ki je z leti ne bi smelo biti več. Seveda, če bodo zalegla taka in podobna dobronamerna opozorila.

NAŠI JUBILEJI . . . piše Ivan Virnik . . . IN SPOMINI

POVEST

Grče

Spisal SLAVKO SAVINŠEK

Nadaljevanje

Župniku je srce udarilo hitreje in sapa mu je šla globlje. Ko pa je videl Vršanov prepali obraz, se je zmagal in vrgel iz sebe:

»Otroške bolezni! Morda gliste! Liza pa koj v jok, seveda, ti pa v dir, pa po zdravniku. Vršan, spet noriš!« si je dajal župnik poguma, da ne bi opazil stari bojazni za mlado življenje v njegovi besedi.

»Nor gori ali doli, ne sme mi ga vzeti Bog!«

»Noriš, Vršan, nad milostjo božjo grešiš! Te ni že dovolj potipal za tvojo mogočnost in ošabnost? Bi rad še, ha?«

Pa se je brž unesl župnik Mihael:

»Ne cmeri se zdaj. Star si dovolj in hrbet je vaje biča! Saj ni, da bi moral vsakdo koj umreti, če gre padar k njemu! Sam veš, dovolj otročajeve si imel, ki so brez zdravnika bili bolni in spet zdravi. Tudi umrli so vsi v en bart. Viš, to ve samo Bog, mi ničesar, črvi! Najmanj midva, Vršan, ki prelagava in predevava, Bog pa preloži in predene. — Rajši že naredi, kakor je prav in dobro, pa boš imel mirno vest ter veselje v srcu in v hiši!«

Ustavil se je pred Vršanom:

»Si že kaj ukrenil?«

»Ne upam!« je stari odgovoril v zadregi.

»Koga se bojiš? Prej se pa nisi bal? Te bo moral župnik

Moderne počitnice

(nadaljevanje s str. 7)

temu bo branje in srečanje z Bogom v tihoti cerkve. Ne bomo gledali na uro, ko se bomo pogovarjali z Bogom. Ne bomo merili časa, ko smo se posvetili molitvi. Poskušali bomo verjeti Gospodovemu izročilu: Mir vam dajem, ne kakor ga daje svet.

Dopust je primeren čas, da si pridobimo nekaj tega božjega miru. Da se napolni duša z Bogom, da se ob lepoti duhovnih misli in ob slovenski besedi obogati duša. Nepotrebno je vnaprej zameriti tak poskus, ko smo vendar poskusili že mnogo drugih metod, ki nam jih vsiljuje propaganda. Brez duhovnosti bodo počitnice spet samo prazno potikanje sem in tja in ubijanje časa in lastnih moči. Bog nas želi nasiti in obogatiti, vendar ne brez našega sodelovanja.

Želim vam božjega miru in sproščenosti na dopustu in užitka ob lepi knjigi. Še najbolj pa naj najdete svoj notranji mir v poglobljenem pogovoru z Bogom. To bo prineslo nesluten blagoslov, ki ga more dati samo Bog. In tega zares rabimo v tem našem razklanam času, bolj kot suha zemlja dežja.

Da pade ta dež v vaše počitniško življenje, vam želi

vaš Don Kamilo
Naša luč, 6 — 1989

Mihael peljati za roko?«

Široko se je razkoračil župnik pred Vršana in planil v bučen smeh:

»Kakor zadnjič, ko sem moral pripeljati še Lizo in bi ti bil kmalu še mater njeno, norec stari, da bi videl svoje prazne strahove in spoznal norčijo svojih dejanj! Uh, budalo staro, Vršan!« se mu je smejal župnik in z velikimi koraki meril sobo gor in dol.

»Ni mi do smeha!« je ugovarjal Vršan.

»Kisaj se, kisaj zdaj na stara leta, ko si vse življenje uganjal norčije in rinil z butico skozi zid!«

Pa se je spet unesl župnik in vprašal:

»Kako misliš, Vršan? Si šel vase?«

»Sem.«

»No, in?«

»Malemu zapišem.«

»Kdaj?«

»Čimprej.«

»No, in Liza?«

»Z njim naj pride k meni! Kaj bi tam, ko se ne upam do otroka!«

»Se stare bojiš?«

»Nikogar se nisem bal, razen samega sebe!«

»Viš, pa le nisi tako nor, kot sem mislil!« je ušlo župniku in zjasnilo se mu je v očeh in v obrazu.

»Samo...,« je podvomil Vršan.

»Kaj?«

»Bo hotela Liza?«

»Baraj jo.«

»Ne upam.«

»Če nisi še zmeraj ohol? Kaj, Vršan?«

In ko je videl, da njegov sum ni utemeljen, je mirno vprašal:

»Kajne, ko bi jaz?«

Vršan je prikimal.

»Se tudi mene bojiš, da me nisi popred poprosil, a? No,« je šel dalje župnik, »to bom že naredil, da se ne boš maličil in ugnal Bog ve zopet kakšno neumnost, če te pustim na cedilu! Potlej mi pa dajte mir, grče podsmreške! Niti z mezinem ne mignem več za vas!«

Pa ga je brž zaskrbelo še naprej:

»Kaj pa Mana? Si ji že povedal?«

»Nisem! Mora, ker hočem jaz!«

»Viš ga, volka! Že spet raste in v trmo tišči! Vršan, to pa jaz bolje vem, viš, čeprav nisem Manin oče, ampak si ti: Mani je prav tako in niti ne mara ne za grunte. Se na kani možit!«

In ko je Vršan začuden gledal, je nadaljeval:

»Seveda, ti ne gre v glavo, odkod imam vse to? Sama mi je povedala, sama, oni dan, ko sem te poiskal gori nad Belcjanom. Mar bi bil doma ostal,

pa pamet napel in se razmisli! pa naredil, kakor gre in je treba. Zdaj te je menda izučilo!«

Vršan je vstal.

»Kdaj bova uredila, go spod?«

»Čimprej, da te zopet kaj ne ugrizne! Čaj!« je premislil župnik, »jutri ne utegnem, gremo ogledat borovce iz cerkvenega. Drugi dan pa — popoldne. Pa da mi ne uideš v gmajno?«

Vršan je prijel za kljuko, župnik z roko po njem:

»Grem nekaj časa s teboj, da ne boš preveč divjal. Vrnem se z zdravnikom, ko bo šel od bolnika.«

Šla sta. Malo sta govorila spotoma. Obema je med redkimi besedami vrelo eno, se med mislimi podilo isto: kaj je s Klemenčkom? Tako sta govorila po malem semtertja, mislila pa oba samo in vztrajno v eno in isto.

Napol poti v strm jima je prišel naproti zdravnik.

»No, kako, prijatelj?« je planilo iz župnika. Vršanove oči so obvisle na zdravnikovih ustnicah, ki so izpregovorile latinsko ime. Župnik se je oddahnil. Pogledal je Vršana, ki ni razumel, in je zazijal vanj:

»Norice ima, norice, Vršan! Se mu vidi, da je Vršanove krvi: kakor ti, ki jih imaš že vse življenje, pa ti doslej še ni nobeno zdravilo pomagalo! Zdaj pa bosta menda oba zdrava, ti in mali!«

Zdravnik je obrazložil Vršanu, da ni nič nevarnega. — Z župnikom sta se obrnila v dolino, stari pa se je pognal v breg. Žuril se je, kot bi bil pustil v grabnu trideset let.

Spotoma je poklical iz hiše Lizo in se pomenil z njo o bolniku. Drugo in potem tretje jutro je že zarana stal pred vrati in stežka čakal Lize, dokler mu ni pritekla povedat, da je fantek dobro prespal noč in bo kmalu zdrav.

Stari se je blaženo nasmehnil. Že je hotel oditi, ko se je premislil in stopil k Lizi nazaj:

»Liza, si huda?«

»Zakaj, oče?«

»Ker sem bil tak?«

»Je vse šlo mimo. Zdaj je dobro! Samo, da bi bil še Klemenček čisto zdrav!«

Stari se je davil v zadregi.

»Liza, povej očetu, da prideva z župnikom popoldne k vam.«

Liza ga je osuplo pogledala.

»Radi malega in radi tebe tudi, Liza!« je še pristavil pa dejal z Bogom in odšel za hišo.

Liza pa ni verjela ušesom. Zardela je in spet prebledela. Nato pa je planila v hišo, dvignila dete iz posteljice, zalepsala z njim po hiši in iz prsi se ji je trgalo:

»Klemen Vršan, Klemen Vršan!«

Položila je otroče nazaj v posteljico, ga skrbno pokrila, potlej pa poiskala mater in očeta, da jim je povedala.

Vršan pa je stopil domov, vzel papir in svinčnik in računal. Potlej je poiskal stare papirje, listal v njih in dajal na stran to in ono od njih. Pri kosilu je bil molčeč, po jedi pa je zadržal Mano v hiši in ji povedal, kaj namerava.

»Mi je prav,« je dejala hči na vse to. »Samo to skrbite, da bom za naju dva gospodinjala jaz, dokler bom živa. Umrla bi brez tega posla.«

»Ne boš umrla ne, bo brige dovolj za obe! Le ne skrbi!«

Prišel je župnik in odšla sta s starim Vršanom k Belcjanu. Vršan se je praznje oblekel in svečan in resen je bil. Spotoma nista mnogo govorila, vsak je bil ugriznjen v lastne misli.

Pri Belcjanovih so ju že čakali. Na prag jima je prišla naproti Liza, za njo pa koj oče in mati.

»Viš, Vršan, polne duri jih je starih in mladih, če midva prideva k hiši!« je podražil župnik starega, pa brž pobaral Lizo:

»No, kaj pa bolnik?«

»Je že zdrav, hvala Bogu. Samo iz posteljice še ne sme, je dejal zdravnik.«

»Tak pa vstopimo v božjem imenu, Vršan!«

Tedaj je stari Vršan prvič, odkar pri Belcjanovih gospodinji sedanja Belcjanica, pri belem dnevu in javno prestopil prag njene hiše...

Sedeli so v hiši in nihče ni mogel prav z besedo na dan, dokler se ni prvi naveličal župnik:

»Kaj bi s praznimi marnjami! Vršan, daj, zini, po kaj si prišel!«

Vršan ni mogel do besede. Pomagal mu je župnik:

»Vidiš, Liza, po tebe je prišel in po mladega Vršančka, kar bi bil že zdavnaj moral storiti. Manjka hiši mladega gada njegove krvi, da bi ga naredil za planinskega kraljiča, preden leže k sinu in k rajnki. Bosta šla?«

Liza je zardela, Vršan je bil v zadregi, Belcjanica sta molčala.

Tedaj je vstal Vršan, stopil k Belcjanu, mu dal roko in dejal:

»Miha, pozabiva! Ni bilo prav!«

(Nadaljevanje prihodnji torek)

Odprta dan in noč so groba vrata

(nadaljevanje s str. 5)

novo zgrajeni cerkvi, kjer ju je g. Janez Kopač C.M. poročil. Na Lexfield Avenue sta si ustvarila prijeten dom, v katerem sta vselej s pravo slovensko gostoljubnostjo sprejemala svoje prijatelje in znance. Bog jima na žalost ni dal otrok in sta se morda prav zaradi tega še bolj ljubila. Še tesneje ju je vezala zakonska vez in še večje razumevanje sta imela drug do drugega. Ta tesna vez se je sedaj nenadoma pretrgala. Ostala jima je le še duhovna vez; tista vez, ki veže mrtve in žive.

Felici se je steklo življenje. Odzvala se je božjemu povabilu na nebeško gostijo in v družbo vseh onih povojnih slovenskih beguncev, s katerimi je tu na zemlji delila hude in lepe čase, in ki so že pred njo zapustili to solzno dolino. Srce, na katerem je že nekaj let bolehalo in ki ji je naenkrat odpovedalo, se bo sedaj spočilo v Bogu in našlo svoj mir.

Številni prijatelji in znanci so se ob odprti krsti v pogrebem zavodu še zadnjikrat zadržali v njen prijazni obraz in se z molitvami za njeno dušo od nje poslovili. Pogrebna sv. maša je bila v cerkvi Marije Pomagaj, katero je Feli pomagala graditi kot župnijska tajnica in kot župljanka. Maševal je g. župnik Tine Batič in se od pokojne Feli v imenu vseh župljanov poslovil v kratkem nagovoru. Polna cerkev pogrebcev je skupno z duhovnikom iskreno molilo, da bi ji bil Bog obilen plačnik in jo sprejel v krog svojih zvestih. Številni so jo potem iz cerkve Marije Pomagaj pospremili na njeni zadnji poti na pokopališče Svetega križa. Tako je bila Feli v soboto, dne 27. maja 1989, položena v tujo kanadsko zemljo k večnemu počitku, kjer bo vda no čakala ponovnega snidenja s svojim možem Janezom in vsemi nami, ki smo jo radi imeli.

Prijatelju Janezu, njegovim in njenim sorodnikom pa tem potom izrekam globoko sožalje ob težki izgubi. Naj vas Bog tolaži v urah žalosti ter teši naša brezjanka Marija Pomagaj, kateri je Feli zvesto služila. Naj v miru in v božjem varstvu počiva v tuji zemlji.

Otmars Mauser

MALI OGLASI

Land For Sale

We have 48½ acres of land in Kirtland, with 710 feet frontage, south on Billings Rd., 1 mile east from Rte. 306. If we find 3 or 4 buyers interested only in 4 or 5 acre parcels we will subdivide the frontage of 20 acres. Call us at 1-821-0780 in Alliance. Dr. Lukež. (45-48)

Stanovanje išče

Starejša ženska išče stanovanje, spodaj, v bližini sv. Vida. 4 do 5 sob. 431-2606. (44-45)

ATTENTION - HIRING! Government jobs - your area. Many immediate openings without waiting list or test. \$17,840 - \$69,485. Call 602-838-8885. Ext. R1772.

Norwood Rd., Near St. Clair For sale by owner. Handyman special. 5 suites 3 garages. Office space. Workshop. Storage space. \$45,000. Negotiable. 289-4395. (x)

Hiše barvamo zunaj in znotraj. Tapeciramo. (We wallpaper). Popravljamo in delamo nove kuhinje in kopalnice ter tudi druga zidarska in mizarska dela.

Lastnik TONY KRISTAVNIK Pokličite 423-4444